

TAALONTWIKKELEND LESGEVEN

Bijdrage aan inclusief onderwijs en studiesucces

Janneke Kelter en Anneke Biesheuvel
(De Haagse Hogeschool)

Meike Korpershoek en
Marion Baksteen-Van den Berg,
Annet Bremen, Jojanneke Drapers,
Kim van Haperen, Vika Lukina en
Daphne te Slaa (de Taalprof)

Den Haag, december 2018

BIJLAGEN

let's change
YOU. US. THE WORLD.

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

© 2019 De Haagse Hogeschool

De Haagse Hogeschool
Johanna Westerdijkplein 75
2521 EH Den Haag
www.dehaagsehogeschool.nl

Uitgever: De Haagse Hogeschool
Druk: OBT BV
Vormgeving: Dienst Onderwijs, Kennis & Communicatie

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

BIJLAGE 1:

Vragenlijsten behoeftepeiling

Vragenlijst studenten	4
Stellingen enquête studenten	8
Vragenlijst docenten	10
Stellingen enquête docenten	14

GEGEVENS STUDENT

OPLEIDING*	
LEERJAAR*	
VOOROPLEIDING*	
MOEDERTAAL*	
STUDENTNUMMER	
CONTACTGEGEVENS	☐ Je mag mij benaderen voor eventuele nadere toelichting . ☐ Ik wil op de hoogte gehouden worden van de uitkomsten van het onderzoek.

* = verplicht veld

OPMERKINGEN

DOEL ONDERZOEK	Het doel van dit onderzoek is meer zicht te krijgen op in hoeverre de taalvaardigheid van studenten van Nederlandstalige bacheloropleidingen van De Haagse Hogeschool aansluit bij wat zij nodig hebben voor studie en beroep en wat ervoor nodig zou zijn om die aansluiting te vergroten.
ROL	Je bent benaderd voor dit interview in je rol als lid van de opleidingscommissie. Probeer bij het beantwoorden van de vragen zoveel als mogelijk ook de studenten van jouw opleiding te vertegenwoordigen. Als je een meer persoonlijke inbreng wilt geven, dan kun je ook de online enquête invullen. (Zie link op pagina 2.)
NEDERLANDS / ENGELS	Vooralsnog richten wij ons alleen op Nederlandse taalvaardigheid, maar een uitbreiding van het onderzoek naar een aanpak voor Engelse taalvaardigheid is niet uitgesloten.
ANONIMITEIT	Het is bij ons bekend wie wij interviewen, maar de gegevens worden anoniem verwerkt. Het is in de resultaten niet zichtbaar welke student we hebben gesproken. Wel vermelden we wat de studentleden van de opleidingscommissies <i>per faculteit</i> hebben gemeld.
TERUGKOPPELING	De uitkomsten van het behoefteonderzoek worden verwerkt tot adviezen aan het management van de hogeschool en de opleidingen. Ook zal er een samenvatting gepubliceerd worden die de geïnterviewde studenten t.z.t. toegestuurd krijgen.
TAALVAARDIGHEID	Bij taalvaardigheid gaat het om het functioneel kunnen gebruiken van mondelinge en schriftelijke taal. Daarbij gaat het om lezen, luisteren, schrijven, spreken en gesprekken voeren. Een taalvaardige student maakt bijvoorbeeld weinig taalfouten, kan hoofd- en bijzaken onderscheiden, samenhangende teksten produceren, academische teksten verwerken en gepast formuleren.

VRAAG	EXTRA NOTITIEVELD
ONLINE ENQUÊTE	Scan QR-code of zie link op pagina Taalexpertisecentrum op Studentennet.

VRAGEN

1. Wat versta je onder taalvaardigheid? [Verhelderen deelcompetenties.]
2. Weet je (precies) welke taalvaardigheid er van je wordt verwacht binnen de verschillende fases van je opleiding? En in je toekomstige beroepenveld?
3. Hoe was voor jou de overgang van je vooropleiding naar het hbo?
[In welke mate sluiten talige opdrachten/eisen aan? Wat zou eraan kunnen bijdragen dat die aansluiting verbetert?]
4. Voel je je voldoende in staat om opdrachten tot een goed einde te brengen?
[Denk aan schrijven, presenteren, lezen, toetsen maken.]
5. Krijg je binnen je opleiding feedback op taalvaardigheid? [ontwikkelingsgericht, zo ja, hoe?]
6. In hoeverre kun je je spiegelen aan de taalvaardigheid van je docenten?
[Voorbeeldgedrag - denk aan mondeling en schriftelijk contact met studenten, taalgebruik tijdens colleges, e-mails, readers, (toets)opdrachten. Vind je het belangrijk dat docenten het goede voorbeeld geven? Is het van invloed op jouw motivatie voor taalvaardigheid?]

7.	Denk je dat jouw taalvaardigheid toereikend is om je opleiding succesvol te doorlopen/af te ronden? [Colleges volgen, aantekeningen maken, studiemateriaal lezen en begrijpen, schrijfp opdrachten uitvoeren, spreken over onderwerpen uit je vakgebied.]
8.	Welke aspecten van je taalvaardigheid zou je verder willen ontwikkelen? [Wat wil je leren/verbeteren?]
9.	Weet je hoe je dat kunt aanpakken? [Werk je zelfstandig aan je taalontwikkeling? Wat doe je dan precies?]
10.	In hoeverre ondersteunt jouw opleiding je hierbij? [Lessen of steunpunt? Knelpunten? Wat mis je in het huidige aanbod?]
11.	Wie is of zijn verantwoordelijk voor jouw taalvaardigheidsontwikkeling? Jijzelf, je opleiding, de hogeschool, of anders?
12.	Heb je nog vragen/aanvullingen/opmerkingen?

Behoeftedonderzoek Taalvaardigheid (studentenversie)

Het doel van dit onderzoek is meer zicht te krijgen op in hoeverre de taalvaardigheid van studenten van Nederlandstalige bacheloropleidingen van De Haagse Hogeschool aansluit bij wat zij nodig hebben voor studie en beroep en wat ervoor nodig zou zijn om die aansluiting te vergroten. Voor vragen of opmerkingen over deze enquête kun je contact opnemen met het Taalexpertisecentrum via tec@hhs.nl.

1. Welke opleiding volg je?

NB Engelstalige opleidingen vallen buiten de scope van dit onderzoek.

2. In welk leerjaar zit je?

3. Wat is je moedertaal?

4. Wat is je vooropleiding?

5. Een goede taalvaardigheid is van belang om succesvol te kunnen studeren.

Bij taalvaardigheid gaat het om het functioneel kunnen gebruiken van mondelinge en schriftelijke taal. Daarbij gaat het om lezen, luisteren, schrijven, spreken en gesprekken voeren. Een taalvaardige student maakt bijvoorbeeld weinig taalfouten, kan hoofd- en bijzaken onderscheiden, samenhangende teksten produceren, academische teksten verwerken en gepast formuleren.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

6. Mijn vooropleiding heeft mij voldoende voorbereid op de taalvaardigheid die op het hbo nodig is.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

7. Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik zonder problemen de colleges kan volgen.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

8. Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik zonder problemen kan deelnemen aan groepsgesprekken of discussies over onderwerpen die mijn vakgebied betreffen.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

9. Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik zonder problemen verslagen, rapporten en andere schrijfopdrachten tot een goed einde kan brengen.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

10. Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik mijn studiemateriaal zonder al te veel moeite kan begrijpen.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

11. De opdrachten die ik van mijn opleiding krijg, zijn duidelijk geformuleerd.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

12. Ik kan mijn taalvaardigheid spiegelen aan de voorbeelden die ik binnen mijn opleiding krijg, zoals het taalgebruik van mijn docenten, het lesmateriaal, e-mails et cetera.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

13. Ik krijg van mijn docenten ontwikkelingsgerichte feedback op mijn taalvaardigheid.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

14. Het is mij duidelijk waar ik terecht kan als ik hulp nodig heb bij het ontwikkelen van mijn taalvaardigheid.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

15. Ik zou meer hulp willen hebben bij het ontwikkelen van mijn taalvaardigheid.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

16. Eventuele toelichting bij je antwoorden:

17. Vul hier je e-mailadres in als je kans wilt maken op een cadeaubon van € 50,= die wij onder de deelnemers verloten.

CONTACTGEGEVENS DOCENT

FACULTEIT*	
OPLEIDING*	
VAK/SPECIALISATIE	
VOOROPLEIDING*	
VERBONDEN AAN LEERJAAR	
ROL /COÖRDINATIE	
MOEDERTAAL*	

* = verplicht veld

OPMERKINGEN

DOEL ONDERZOEK	Het doel van dit onderzoek is meer zicht te krijgen op in hoeverre de taalvaardigheid van studenten van Nederlandstalige bacheloropleidingen van De Haagse Hogeschool aansluit bij wat zij nodig hebben voor studie en beroep en wat ervoor nodig zou zijn om die aansluiting te vergroten.
NEDERLANDS / ENGELS	Vooralsnog richten wij ons alleen op Nederlandse taalvaardigheid, maar een uitbreiding van het onderzoek naar een aanpak voor Engelse taalvaardigheid is niet uitgesloten.
ANONIMITEIT	Het is bij ons bekend wie wij interviewen, maar de gegevens worden anoniem verwerkt. Het is in de resultaten niet zichtbaar welke docent we hebben gesproken. Wel vermelden we wat docenten per faculteit hebben gemeld.
TERUGKOPPELING	De uitkomsten van het behoefteonderzoek worden verwerkt tot adviezen aan het management van de hogeschool en de opleidingen. Ook zal er een samenvatting gepubliceerd worden die de geïnterviewde docenten t.z.t. toegestuurd krijgen.
TAALVAARDIGHEID	Bij taalvaardigheid gaat het om het functioneel kunnen gebruiken van mondelinge en schriftelijke taal. Daarbij onderscheiden we receptieve vaardigheden als lezen en luisteren en productieve vaardigheden als schrijven, spreken en gesprekken voeren. Een taalvaardige student maakt bijvoorbeeld weinig taalfouten, kan hoofd- en bijzaken onderscheiden, samenhangende teksten produceren, academische teksten verwerken en gepast formuleren.

VRAAG	EXTRA NOTITIEVELD

VRAGEN

1. Wat versta je onder taalvaardigheid? [verhelderen deelcompetenties]
2. Wat is volgens jou het verband tussen taalvaardigheid en studiesucces?
3. Weet je welke talige doelen er in het Onderwijskader staan? [eventueel toelichten]
4. In welke mate beschikken de studenten over deze talige competenties, bij instroom en uitstroom?
5. Wie vind je dat verantwoordelijk is of zijn voor de taalvaardigheidsontwikkeling van de student?
6. Welke talige competenties worden er tijdens de verschillende fasen van de opleiding van jullie studenten gevraagd? [eventueel talige competenties verhelderen]
7. Hoe worden de studenten hierin opgeleid? [doorlopende leerlijn, hoe komt die tot stand, wie is ervoor verantwoordelijk; taaldocent/team?]

8. Dekt dit de lading? [Als je vindt dat er iets ontbreekt, wat zou dat dan zijn? / Is er (nog) meer nodig? Zo ja, wat?]

9. In hoeverre zijn de talige opdrachten binnen het onderwijsprogramma afgestemd op de beroepspraktijk?
[Vind je dat voldoende of zou hier een aanpassing wenselijk zijn?]

10. Is er in het kader van inclusief onderwijs aandacht voor verschillen in taalvaardigheidsniveau van studenten?
[mbo, havo, vwo, buitenlands diploma, Staatsexamen Nt2, 1^e generatie]

11. In hoeverre kunnen studenten zich aan jouw taalvaardigheid spiegelen?
[mondeling en schriftelijk contact met studenten, taalgebruik tijdens colleges, lesmateriaal]

12. Geef je zelf studenten feedback op taalvaardigheid? [zo ja, hoe? deelcompetenties, waarom wel/niet?]

13. Wat heb je nodig als je meer zou willen bijdragen aan de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten? [wensen/ist-soll]

14. Wat ontbreekt er volgens jou in het huidige onderwijsaanbod wat de studenten zou kunnen helpen hun taalvaardigheid te ontwikkelen?

15. Heb je vragen/aanvullingen/opmerkingen?

Behoeftedonderzoek Taalvaardigheid (docentenversie)

Het doel van dit onderzoek is meer zicht te krijgen op in hoeverre de taalvaardigheid van studenten van Nederlandstalige bacheloropleidingen van De Haagse Hogeschool aansluit bij wat zij nodig hebben voor studie en beroep en wat ervoor nodig zou zijn om die aansluiting te vergroten. Voor vragen of opmerkingen over deze enquête kun je contact opnemen met het Taalexpertisecentrum via tec@hhs.nl.

1. Bij welke faculteit werkt u?

2. Bij welke opleiding werkt u?

NB Engelstalige opleidingsvarianten vallen buiten de scope van dit onderzoek.

3. Aan welke leerjaren bent u verbonden?

4. Wat is uw moedertaal?

5. Taalvaardigheid is een kritische factor voor studiesucces.

Bij taalvaardigheid gaat het om het functioneel kunnen gebruiken van mondelinge en schriftelijke taal. Daarbij onderscheiden we receptieve vaardigheden als lezen en luisteren en productieve vaardigheden als schrijven, spreken en gesprekken voeren. Een taalvaardige student maakt bijvoorbeeld weinig taalfouten, kan hoofd- en bijzaken onderscheiden, samenhangende teksten produceren, academische teksten verwerken en gepast formuleren.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

6. Het curriculum van onze opleiding kent een heldere en opbouwende leerlijn in de talige competenties die van studenten gevraagd worden.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

7. Het onderwijs van de opleiding sluit aan bij een heterogene instroom met uiteenlopende taalvaardigheidsniveaus.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

8. De taalvaardigheid van onze afstudeerders sluit aan bij wat er in het beroepenveld van hen gevraagd wordt.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

9. De opleiding is mede verantwoordelijk voor de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

10. De opleiding ondersteunt de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten die moeite hebben met de talige vereisten van het curriculum.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

11. Ik voel mij mede verantwoordelijk voor de taalvaardigheidsontwikkeling van onze studenten.

- ☐ Zeer mee oneens
☐ Mee oneens
☐ Enigszins mee oneens
☐ Geen mening / neutraal
☐ Enigszins mee eens
☐ Mee eens
☐ Zeer mee eens

12. Ik weet hoe ik studenten in hun taalvaardigheidsontwikkeling kan ondersteunen.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

13. Ik geef studenten ontwikkelingsgerichte feedback op hun taalvaardigheid.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

14. Ik zou meer willen doen om de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten te stimuleren als ik daarvoor tijd had.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

15. Ik zou meer willen doen om de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten te stimuleren als ik daarvoor richtlijnen had.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

16. Ik heb er vertrouwen in dat studenten zich aan mijn taalvaardigheid kunnen spiegelen. Deze taalvaardigheid komt tot uitdrukking in de manier waarop ik mondeling en schriftelijk contact heb met studenten, mijn taalgebruik tijdens mijn colleges en in mijn lesmateriaal.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

17. De Haagse Hogeschool moet faciliteiten bieden die de taalvaardigheid van studenten versterken.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

18. De Haagse Hogeschool moet faciliteiten bieden die de taalvaardigheid van docenten versterken.

- ☐ Zeer mee oneens
- ☐ Mee oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Geen mening / neutraal
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Zeer mee eens

19. Waar heeft u als docent behoefte aan om bij te kunnen dragen aan de taalvaardigheidsontwikkeling van uw studenten?

20. Mogen wij contact met u opnemen voor een mondelinge toelichting bij uw antwoorden? Zo ja, vult u dan hier uw e-mailadres in.

BIJLAGE 2:

Verantwoording onderzoeksmethodiek

Voor de behoeftepeiling zijn docenten en studenten zowel kwantitatief, via een online enquête, als kwalitatief, via interviews, bevraagd over de mate waarin de taalvaardigheid van studenten aansluit bij wat zij nodig hebben voor studie en beroep. Het kwantitatieve deel geeft inzicht in de waardering van uiteenlopende aspecten van taalvaardigheid binnen het onderwijs en het kwalitatieve onderzoek maakt de achterliggende overtuigingen en behoeftes zichtbaar. In de opzet van het onderzoek was het de bedoeling om ook de aansluiting van de taalvaardigheid tussen de opleiding en het beroepenveld mee te nemen, maar dat is binnen het tijdsbestek van dit onderzoek niet haalbaar gebleken. Wel zijn studenten tijdens de interviews kort bevraagd naar hun beeld van vereiste taalvaardigheid voor het werkveld. In eventuele vervolgstudies zou nader gekeken kunnen worden naar de mate waarop de taalvaardigheid van de afstudeerders aansluit op dat wat er in het werkveld nodig is.

Voor de online enquêtes zijn stellingen opgesteld waarop de respondenten via een zevenpunts-likertschaal konden aangeven in welke mate zij het met de stelling eens waren. Daarnaast bevatte

de online studentenenquête een vrij veld waarin een aanvulling, toelichting of opmerking genoteerd kon worden. De online docentenenquête bevatte een vrij veld waarin een specifieke behoefte rond taalvaardigheid aangegeven kon worden en docenten konden hun e-mailadres invullen als zij toestemming gaven voor eventueel contact over de gegeven antwoorden. De docentenenquête bestond uit vijftien stellingen en de studentenenquête uit zeventien stellingen. De stellingen werden voorafgegaan door vragen die de respondent identificeren als verbonden aan een faculteit, opleiding en leerja(a)r(en) en een vraag naar de vooropleiding en de moedertaal van de respondent.

Voor docenten waren er vijftien interviewvragen geformuleerd en voor studenten zeventien. Ook hierbij zijn voorafgaand aan het interview vragen gesteld om de respondent te identificeren naar faculteit, opleiding, leerja(a)r(en), vooropleiding en moedertaal. Bij docenten is daarnaast gevraagd naar specialisatie en eventuele coördinerende of begeleidende rollen binnen de opleiding. Bij studenten is gevraagd naar opleiding en leerjaar, vooropleiding, moedertaal en (facultatief) naar studentnummer.

Omdat het begrip 'taalvaardigheid' op zeer uiteenlopende wijze wordt gedefinieerd, is de term voorafgaand aan de vragen nader gedefinieerd: bij taalvaardigheid hebben we het over de deelcompetenties spreken, schrijven, lezen, luisteren en gesprekken voeren.

De onderzoeksperiode liep van 5 oktober tot en met 2 november 2018. Deze periode is met twee weken verlengd tot en met 15 november 2018, omdat het niet mogelijk bleek om binnen het tijdsbestek van vier weken voldoende interviews te kunnen afnemen. De interviews zijn afgenomen door vier verschillende docenten van TEC. Alle reacties zijn anoniem verwerkt. Zie bijlage 1 voor de gehanteerde lijsten met stellingen en vragen.

Werving

Het onderzoek binnen De HHs is afgebakend tot de Nederlandstalige bacheloropleidingen, deels vanwege de omvang van het onderzoek en deels vanwege de specialisatie van TEC en de Taalprof. Het zou echter zeker interessant zijn om een vergelijkbare behoeftepeiling voor Engelse taalvaardigheid uit te voeren, zowel onder Nederlandstalige als onder Engelstalige bacheloropleidingen.

De docenten en studenten zijn benaderd via de opleidingsmanagers. Studenten zijn benaderd via portalberichten, flyers en posters, en er zijn enquêteurs ingezet die op verschillende dagen op de vier locaties in de centrale ruimten studenten hebben uitgenodigd om de enquête in te vullen. Bij de benadering van

de studenten is een verloting van cadeaubonnen als 'teaser' ingezet: onder de deelnemers aan de enquête die hun e-mailadres invulden, zijn drie cadeaubonnen van € 50,- verloot. Tevens zijn de studenteleden van opleidingscommissies uitgenodigd voor de interviews, maar daar is slechts vanuit een opleidingscommissie op gereageerd.

Respons

In totaal hebben 1.012 en 110 docenten deelgenomen aan de online enquête. Dit komt neer op respectievelijk circa 5% van de populatie docenten en circa 5% van het aantal studenten aan de Nederlandstalige bacheloropleidingen. De verdeling over de faculteiten was voor de studenten BFM 10%, BRV 8%, GVS 25%, ITD 15%, MO 8%, SWE 9% en TIS 25%. Aan de interviews hebben achttien studenten deelgenomen waarbij de faculteiten GVS, ITD, MO, SWE en TIS vertegenwoordigd waren en twintig docenten waarbij alle faculteiten vertegenwoordigd waren met uitzondering van GVS.

BFM	Business, Finance & Marketing
BRV	Bestuurskunde, Recht & Veiligheid
GVS	Gezondheid, Voeding & Sport
ITD	IT & Design
MO	Management & Organisatie
SWE	Sociaal Werk & Educatie
TIS	Technologie, Innovatie & Samenleving

**“Ook De HHs is verantwoordelijk,
want die naam staat straks op mijn diploma.**

**Als mijn taalvaardigheid goed is,
straalt dat af op de hogeschool en
het imago van De HHs. ”**

Verwerking respons

De respons op de online enquêtes zijn verzameld in een werkbestand waarbij de reacties die in het opmerkingenveld zijn gemaakt, thematisch zijn gegroepeerd en samengevat. De antwoorden op de interviews zijn door de interviewers zowel per vraag als thematisch samengevat in een werkdocument. De bespreking van de resultaten is gebaseerd op deze werkdocumenten, waarbij de informatie alleen op faculteitsniveau is weergegeven, niet op opleidingsniveau. Ter illustratie zijn soms citaten aan het rapport toegevoegd.

Om de leesbaarheid niet te verstoren, zijn bij het citeren van responses evidente typfouten verbeterd en zijn taal- en spelfouten verbeterd voor zover dat voor het begrip van het antwoord wenselijk leek.

Om de respons op de enquêtes overzichtelijk weer te kunnen geven, zijn op twee manieren scores berekend. Wanneer in de rapportage een percentage docenten of studenten wordt genoemd dat het ergens 'mee eens' is, dan is dat percentage de som van de percentages 'enigszins mee eens', 'mee eens' en 'zeer mee eens'. Om in de grafieken in de bijlage een gemiddelde score per vraag te kunnen weergeven opdat scores vergeleken kunnen worden, is die score berekend door punten toe te kennen aan de mate waarin geënquêteerden het eens waren met een stelling. Aan 'helemaal mee oneens' is 1 punt toegekend, aan 'mee oneens' 2 punten et cetera. Een score van 5,2 betekent dus dat de geënquêteerden het met de stelling gemiddeld 'enigszins eens' waren.

RESULTATEN

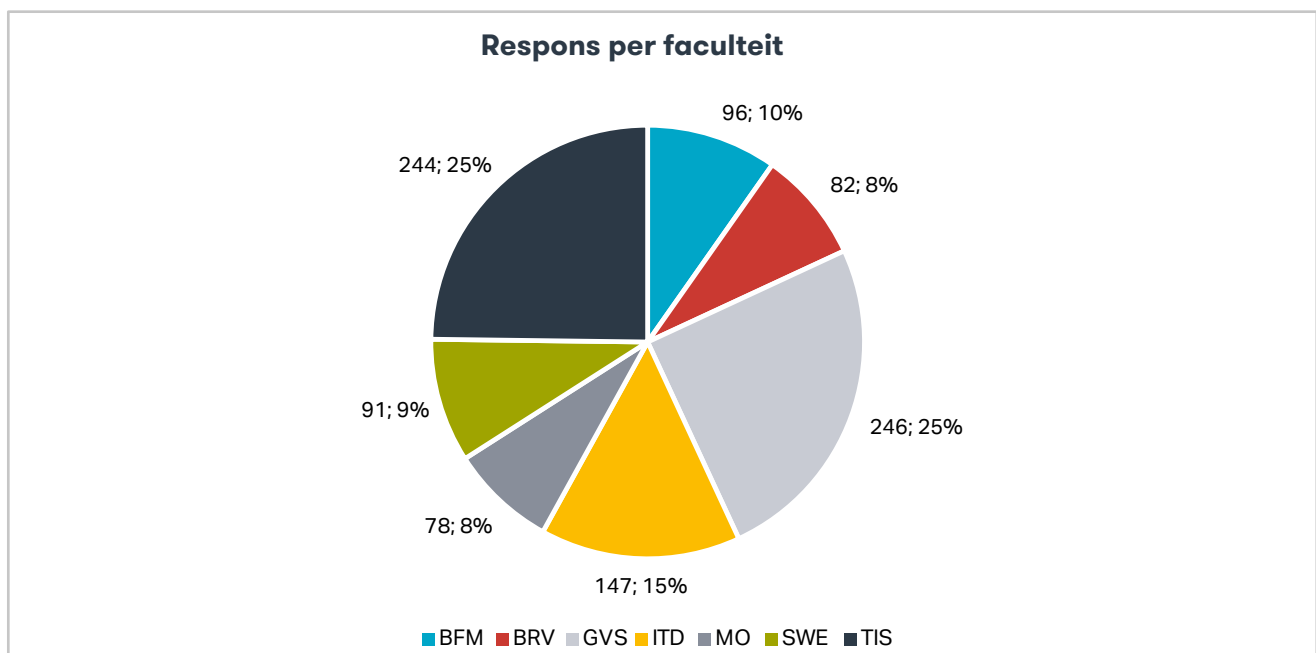
studenten- en docentenenquête

BIJLAGE 3:

Resultaten studentenenquête

Respons per faculteit	20
Score per faculteit	21
Vooropleiding, moedertaal en leerjaar per faculteit	22
Vooropleiding per stelling	22
Moedertaal per stelling	23
Dyslexie per stelling	23
Antwoorden per stelling	25

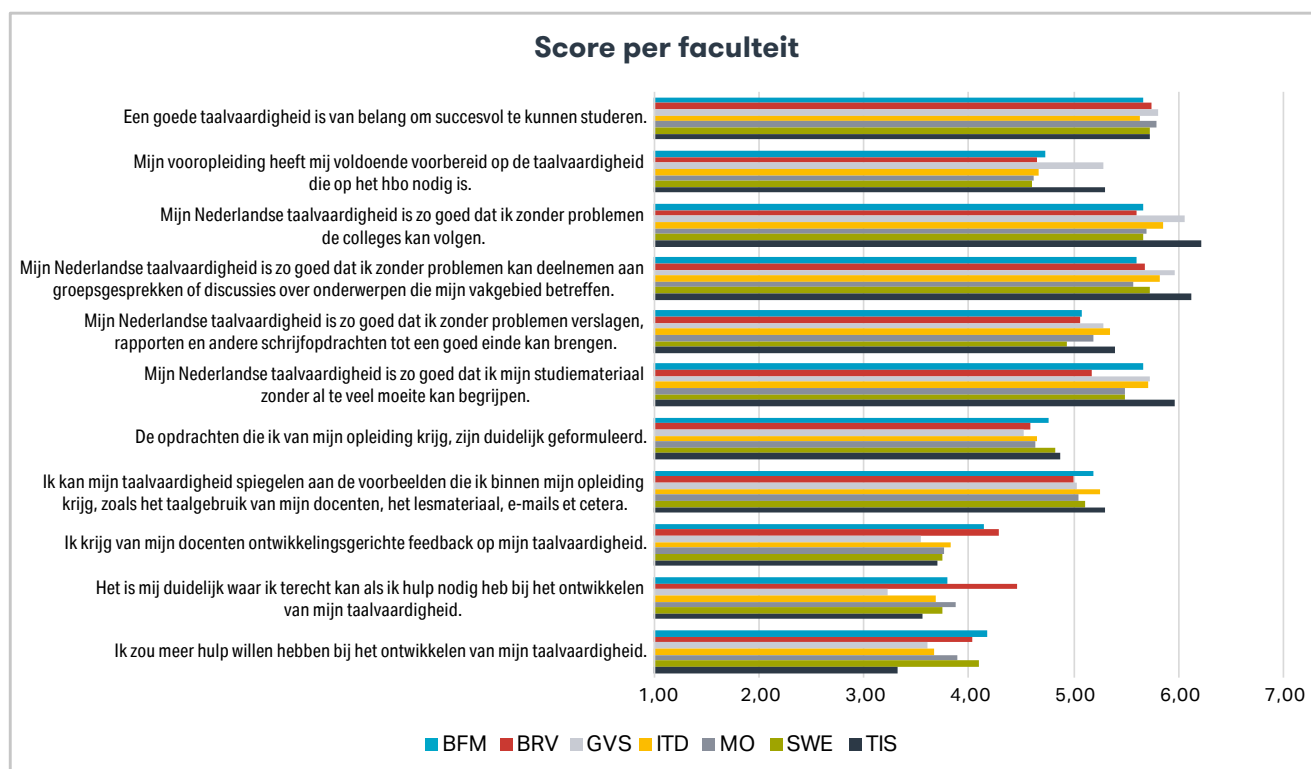
Respons per faculteit

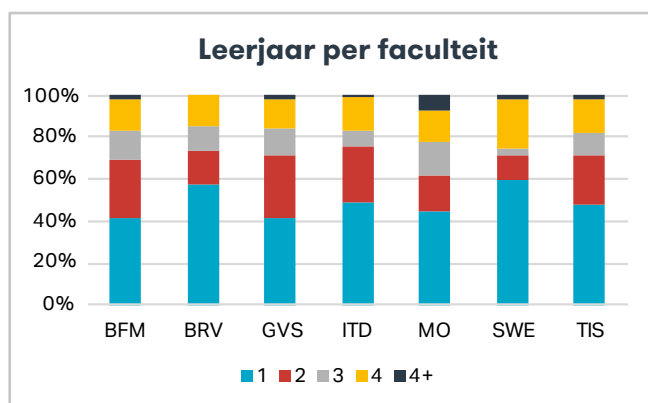
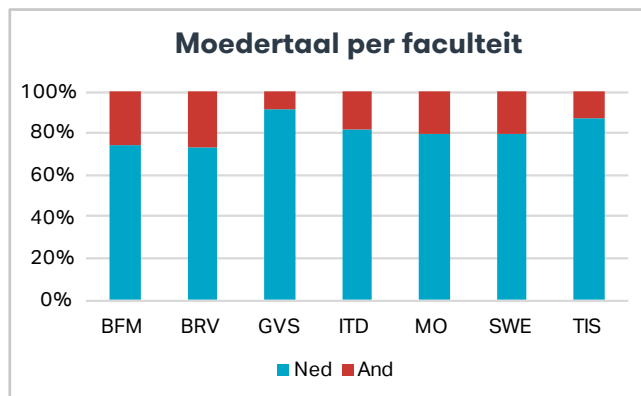
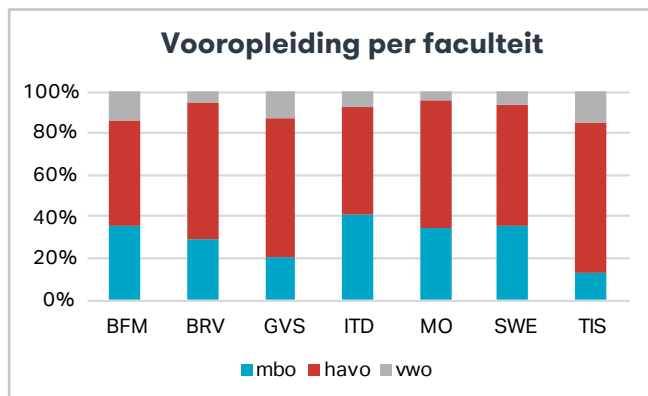
De enquête-stellingen

1	Een goede taalvaardigheid is van belang om succesvol te kunnen studeren.
2	Mijn vooropleiding heeft mij voldoende voorbereid op de taalvaardigheid die op het hbo nodig is.
3	Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik zonder problemen de colleges kan volgen.
4	Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik zonder problemen kan deelnemen aan groepsgesprekken of discussies over onderwerpen die mijn vakgebied betreffen.
5	Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik zonder problemen verslagen, rapporten en andere schrijfp opdrachten tot een goed einde kan brengen.
6	Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik mijn studiemateriaal zonder al te veel moeite kan begrijpen.
7	De opdrachten die ik van mijn opleiding krijg, zijn duidelijk geformuleerd.
8	Ik kan mijn taalvaardigheid spiegelen aan de voorbeelden die ik binnen mijn opleiding krijg, zoals het taalgebruik van mijn docenten, het lesmateriaal, e-mails et cetera.
9	Ik krijg van mijn docenten ontwikkelingsgerichte feedback op mijn taalvaardigheid.
10	Het is mij duidelijk waar ik terecht kan als ik hulp nodig heb bij het ontwikkelen van mijn taalvaardigheid.
11	Ik zou meer hulp willen hebben bij het ontwikkelen van mijn taalvaardigheid.

Score per faculteit

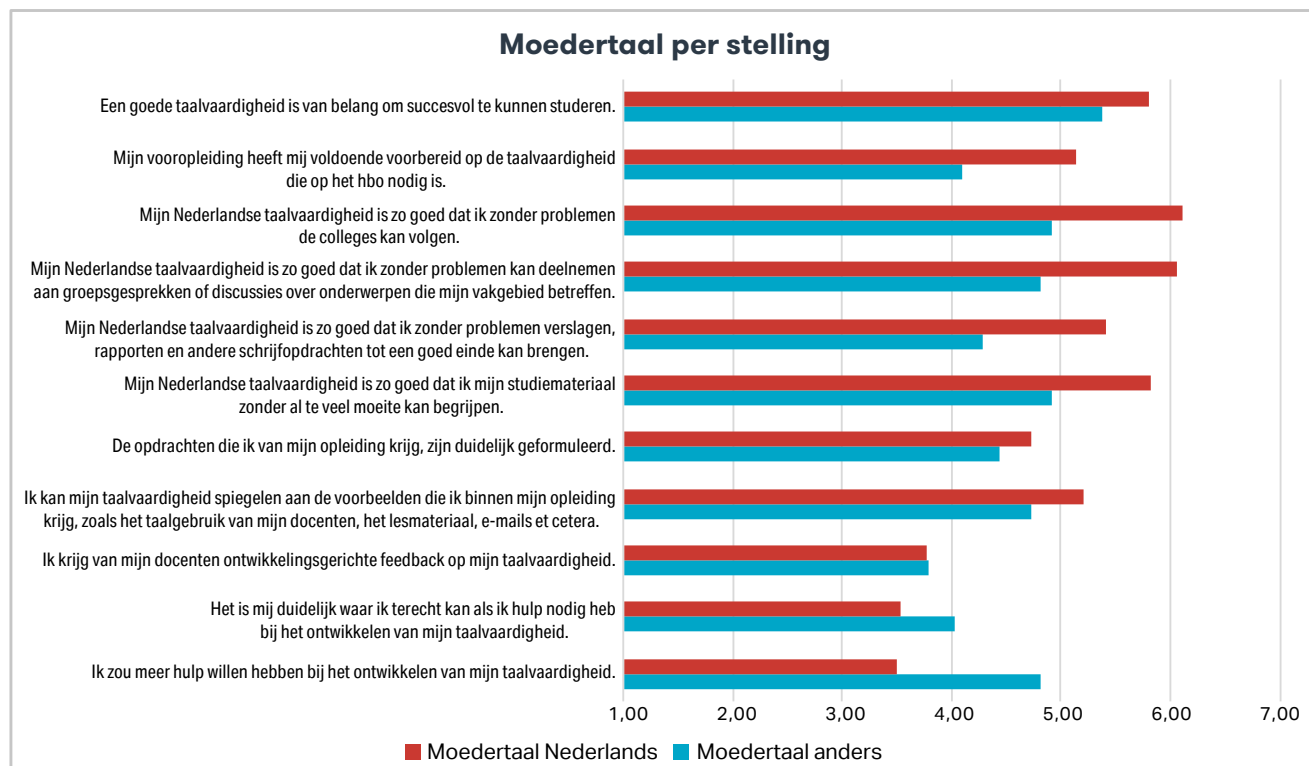
Vooropleiding, moedertaal en leerjaar per faculteit

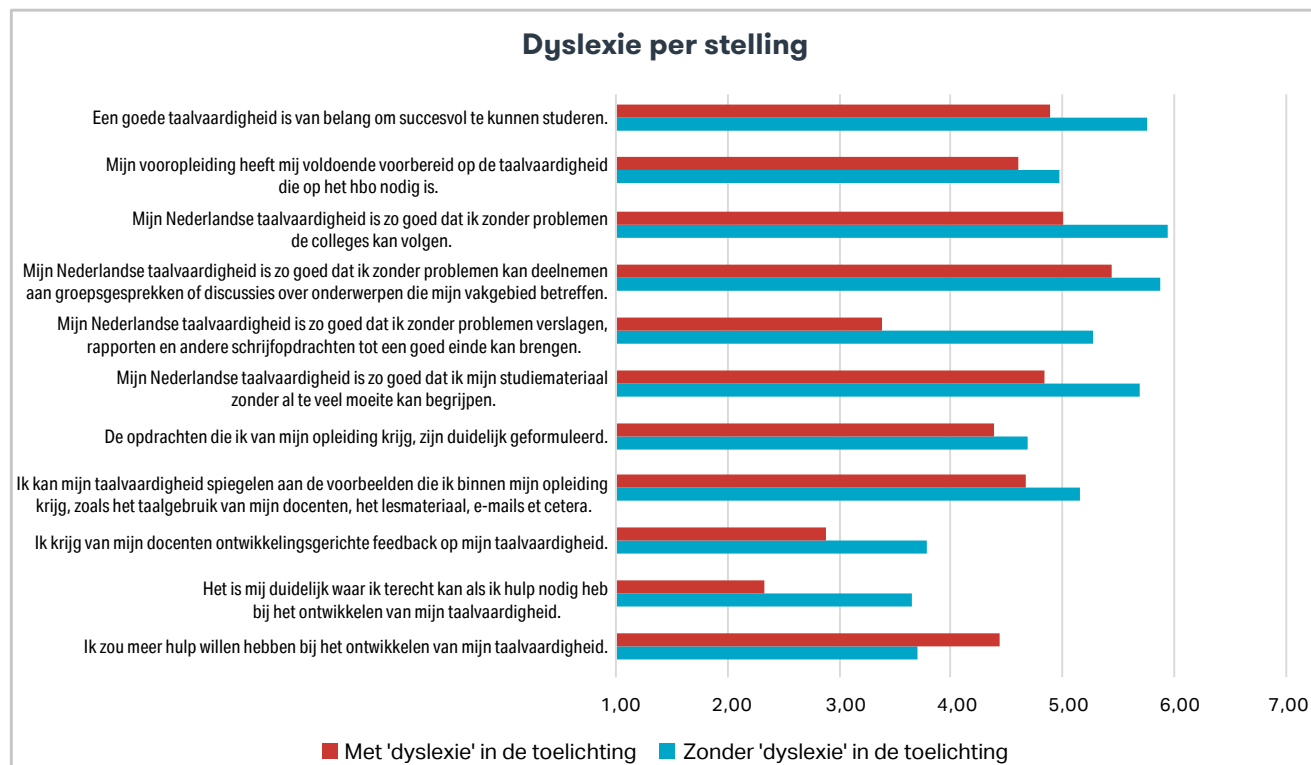
Vooropleiding per stelling

Moedertaal per stelling

Dyslexie per stelling

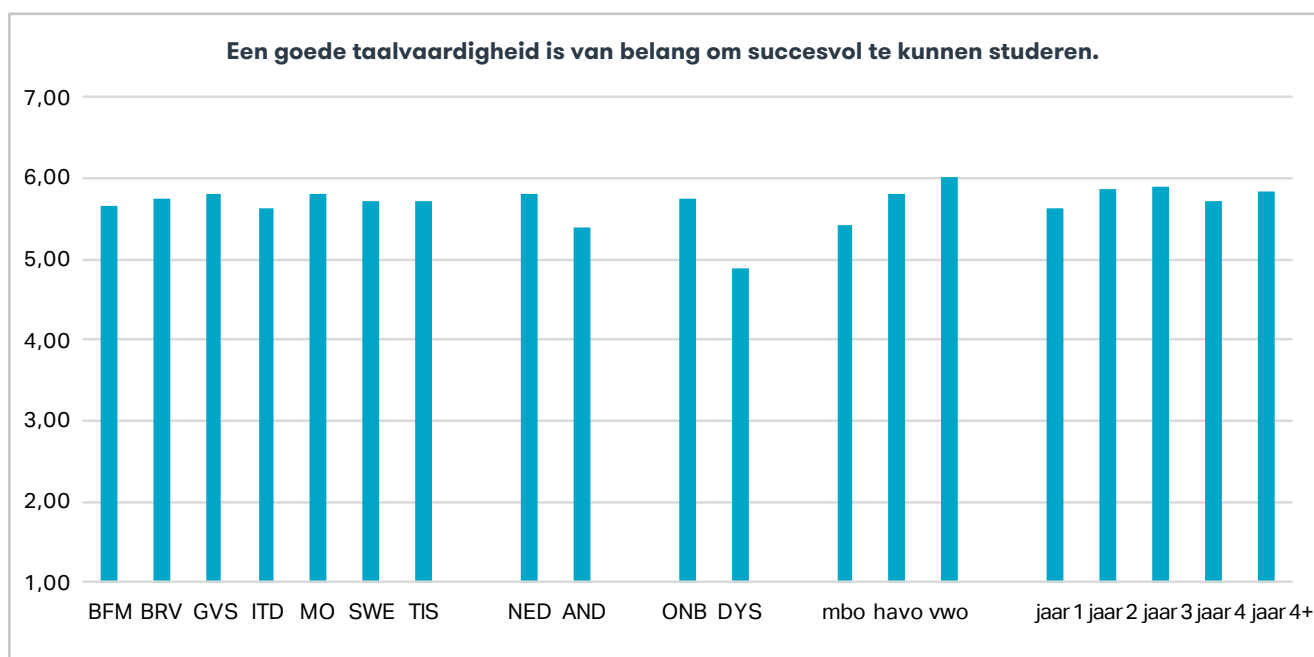
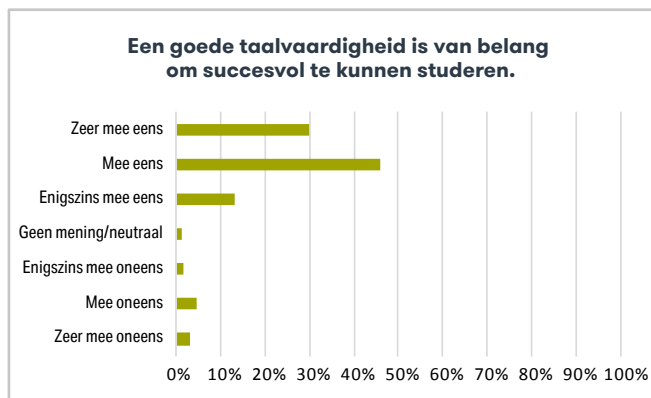
Toelichtingen:

- Ik heb dyslexie
- Ik heb dyslectie
- IK heb zwaar dislextie
- Ik heb dyslexie, dus de Nederlandse taal is sowieso een drama
- Ik heb dyslexie dus vandaar de hulp met taalvaardigheden.
- dislectisch en adhd (appart geval)
- Ik ben dislecties
- Ik ben dyslectisch, dus dat heeft misschien enigszins invloed op mijn antwoorden.
- Ik ben dyslectisch, taal is voor mij denk ik sneller een struikelblok dan voor iemand anders. Ik moet het hebben van het leren van de taal regels.
- Ik ben dyslectisch. Dus taalvaardigheid schrijven is soms lastig. Maar dit belemmert mij niet in mijn studie.
- Ik ben dyslexies. Ik zou het fijn vinden als er bijvoorbeeld een begrippenlijst wordt gegeven omdat ik moeite heb met nieuwe begrippen.
- Zelf ben ik Dyslexie
- Door mijn RT voor mijn dyslexie heb ik een grote taalontwikkeling dan meeste studenten.
- Dyslexie dracht niet echt positief bij een schrijfpdracht, want hier gaat veel tijd verloren in het optimaal verbeteren van een schrijfpdracht. Dit wordt erg onderschat en hier dient meer aandacht voor te komen.
- Gezien ik dislectie heb maar geen verklaring kan ik vaak mijn wegen niet vinden omdat ik overall vast loop. Ik zou graag hulp krijgen om mijn taalvaardigheid te verbeteren.
- Ik ben dyslectisch en dat is eigenlijk erg lastig hier op de opleiding. Ik heb niet het idee dat er rekening met dyslexie wordt gehouden, op bepaalde docenten na. Ik heb er zelf voor moeten vechten om uiteindelijk voor de herkansingen van mijn Nederlandstoets uit mijn propedeusejaar, na twee keer zakken, bijles te krijgen en toen nog voelde ik mij niet echt begrepen door mijn bijlesdocent, ze kwam zelfs een beetje denigrerend over. Uiteindelijk heb ik na vier herkansingen mijn propedeuse gehaald.
- Ik zou wel meer hulp willen op het gebied van tekst schrijven en de juiste woorden gebruiken. Ik ben dyslectisch.

Antwoorden per stelling

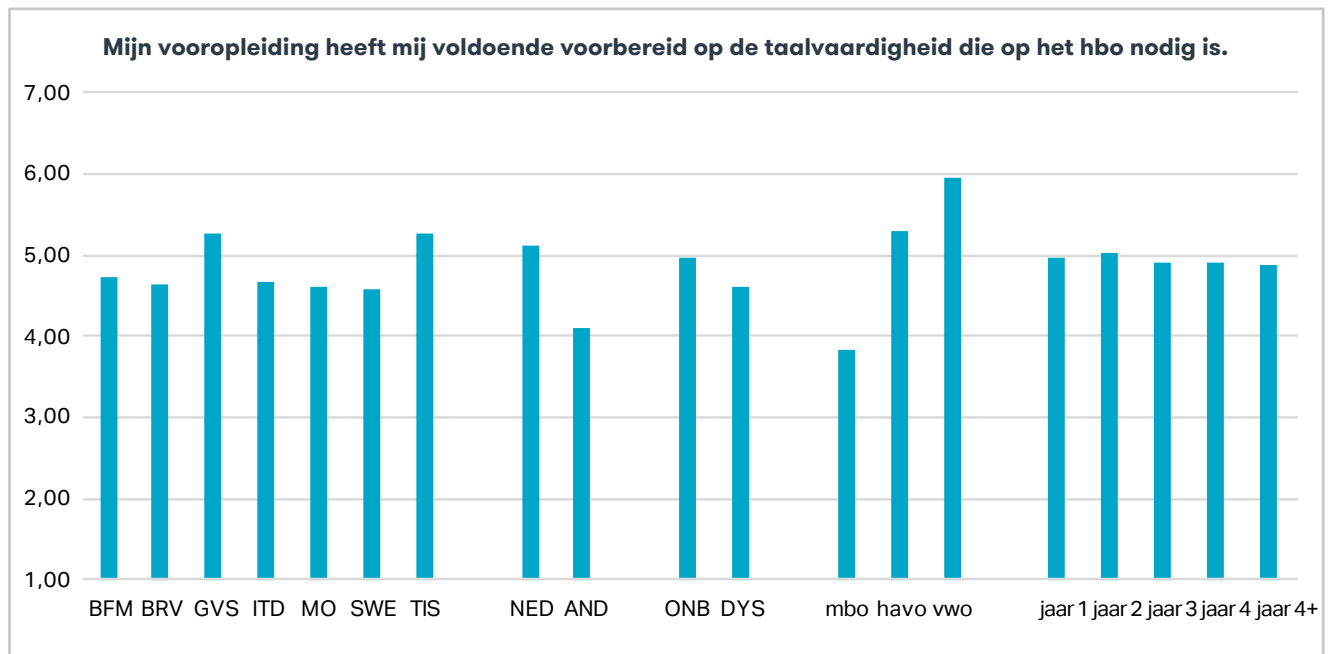
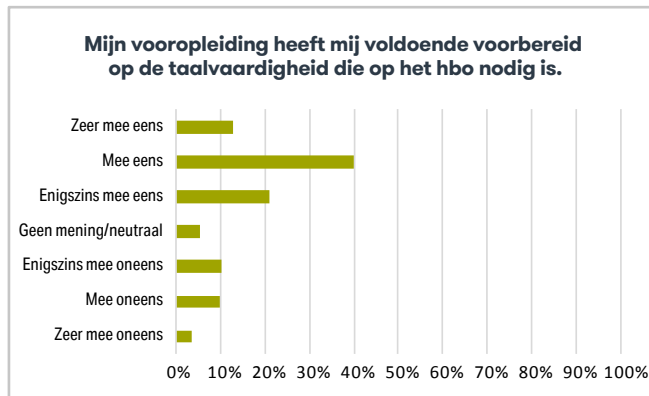
Stelling 1: Een goede taalvaardigheid is van belang om succesvol te kunnen studeren.

Gerelateerde toelichtingen:

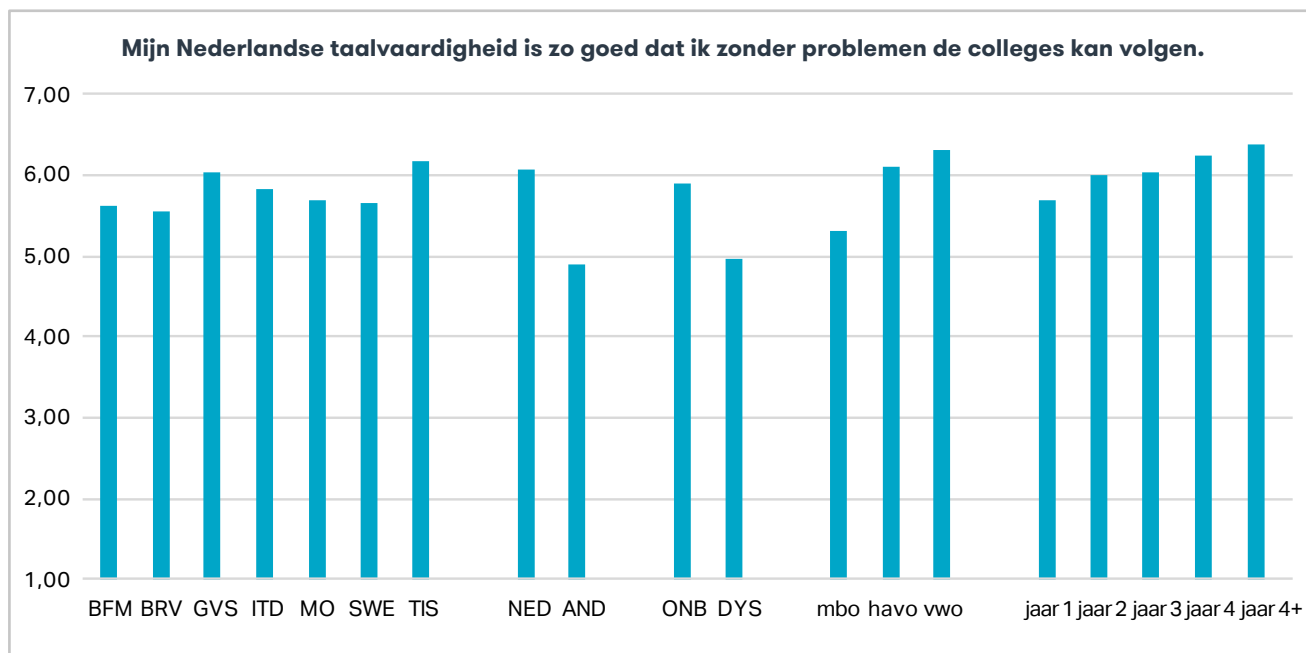
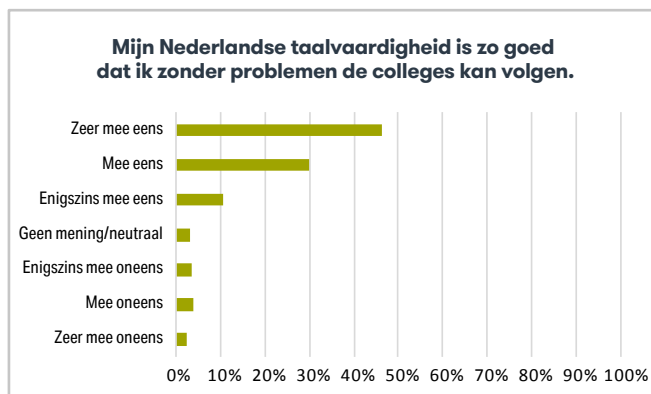
- Je hebt niet heel veel taal nodig bij sport opleiding. Ook weinig verslagen maken en zo.
- Beheersing van de taal is belangrijk.
- Taal is niet zo belangrijk bij mijn studie.
- De Nederlandse taal is niet heel belangrijk binnen het HBO-ICT, omdat het vooral een technische opleiding is waarbij gemaakte taalfouten niet worden afgerekend.
- Taal moet! Net als gym.
- Taalvaardigheden zijn naar mijn mening zeer belangrijk. Ik vind dat je als student op het HBO geen moeite zou moeten hebben met het schrijven van een rapport of andere dergelijke opdrachten. Toch merk ik dat er veel moeite is met het taalvaardig kunnen schrijven van teksten/in elkaar zetten van rapporten etc onder de studenten.
- Voor een technische opleiding is een goede schrijf- en leesvaardigheid van groot belang voor het efficiënt overbrengen van informatie. Veel bedrijven verwachten een goed begrip van woordwaarde. Daar wordt bij de hogeschool nauwelijks aandacht aan besteed, enkel incidenteel door een aantal (goede) docenten.

Stelling 2: Mijn vooropleiding heeft mij voldoende voorbereid op de taalvaardigheid die op het hbo nodig is.

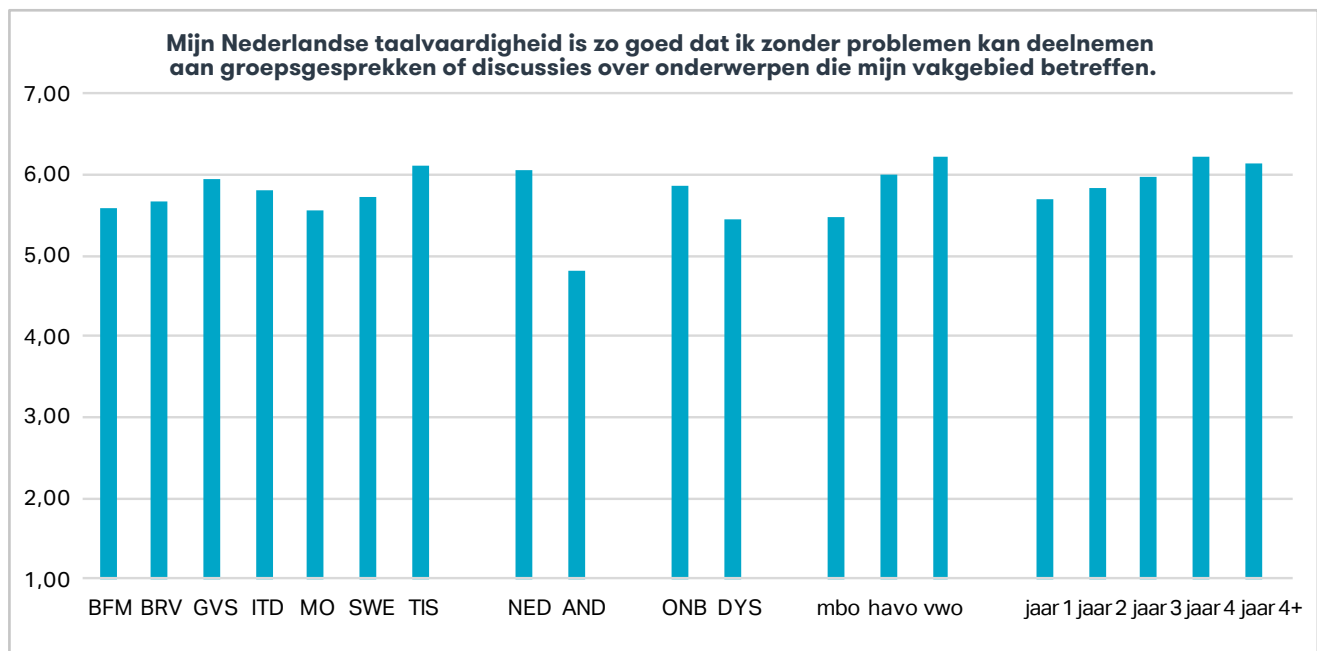
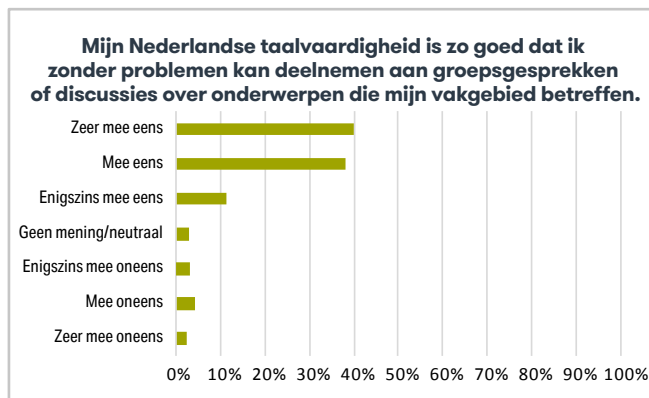
Gerelateerde toelichtingen:

- Het niveau van de taalvaardigheid van het hbo is in vergelijking met de havo ondermaats.
Vooral de instaptoetsen zijn niet van een hoog niveau.
- Voorbereiding van de vooropleiding is niet optimaal. De stap van havo naar hbo is zeer groot.
- Ik heb gemerkt dat mijn Nederlands tijdens mijn mbo-opleiding erg achteruit is gegaan.
Hierdoor heb ik tijdens het HBO soms wat moeite met het juist formuleren en opbouwen van zinnen.

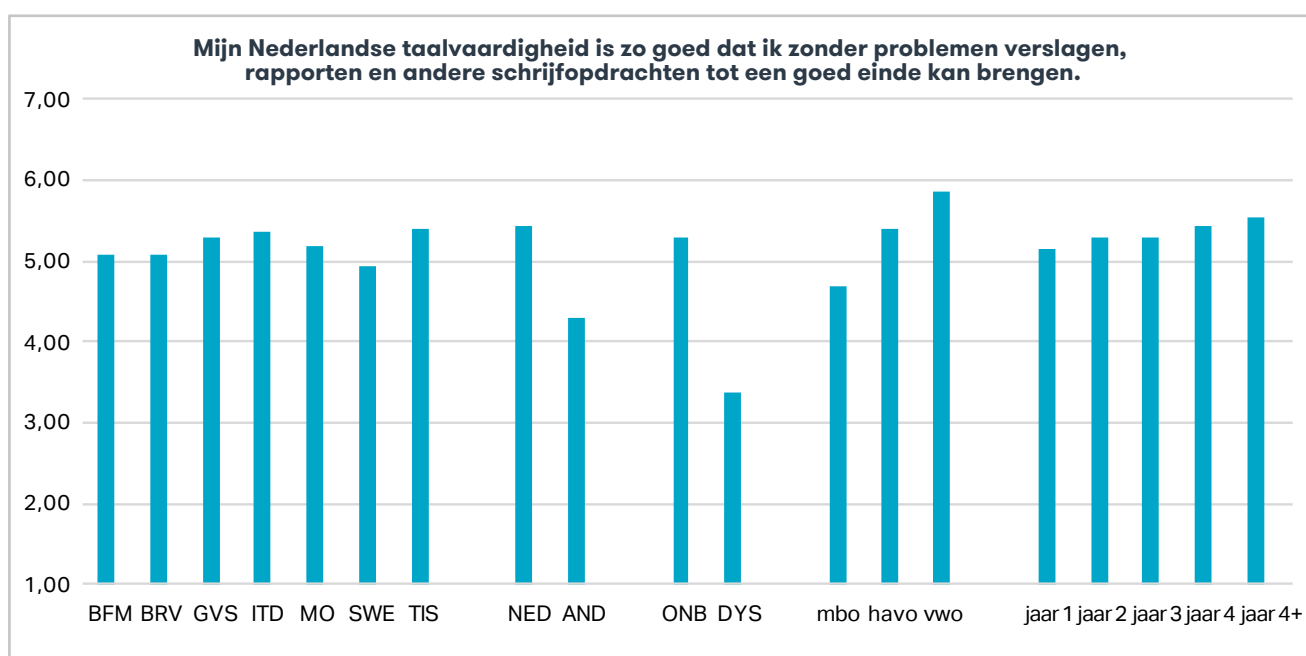
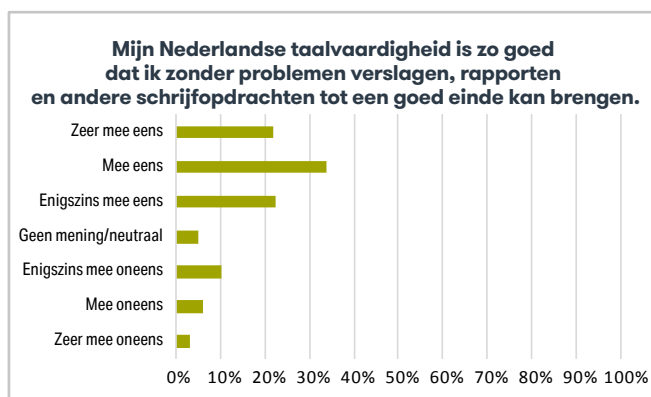
Stelling 3: Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik zonder problemen de colleges kan volgen.

Gerelateerde toelichtingen:

- Ik heb veel moeite met het begrip van moeilijke woorden, zoals vakjargon. Ik merk wel dat ik daardoor soms de lesstof niet goed kan begrijpen. Praktijksituaties die docenten gebruiken om de stof toe te passen helpen goed.

Stelling 4: Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik zonder problemen kan deelnemen aan groepsgesprekken of discussies over onderwerpen die mijn vakgebied betreffen.

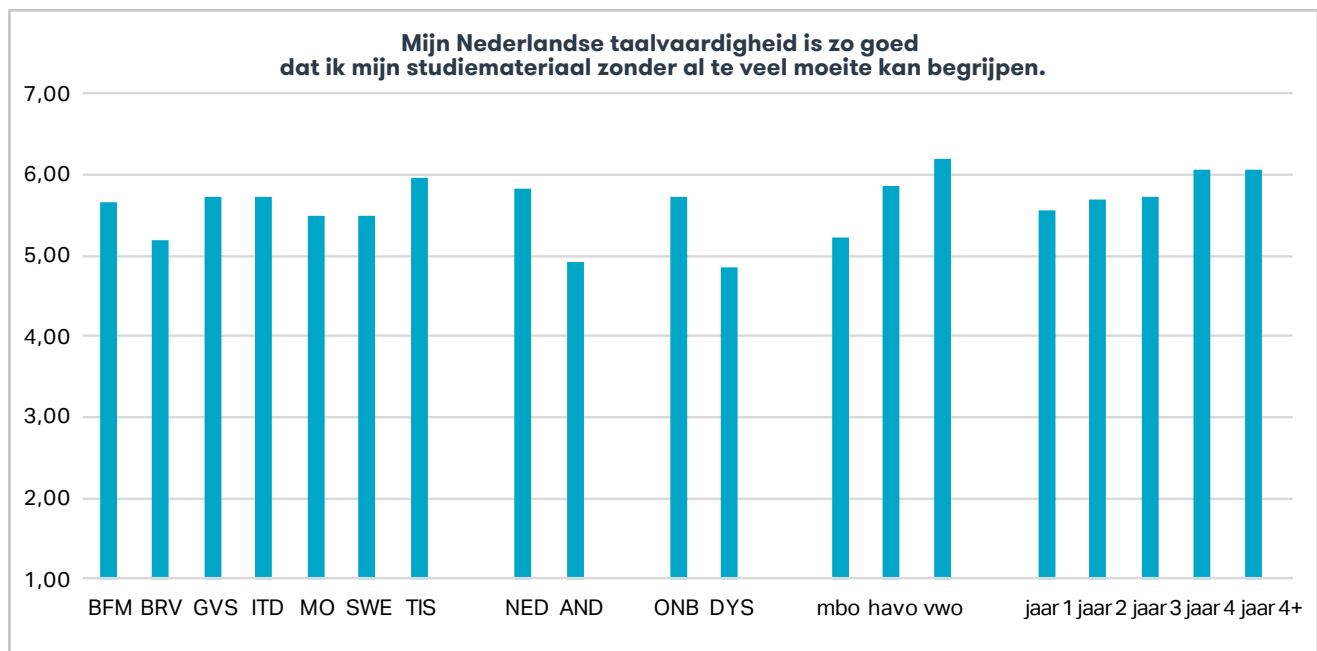
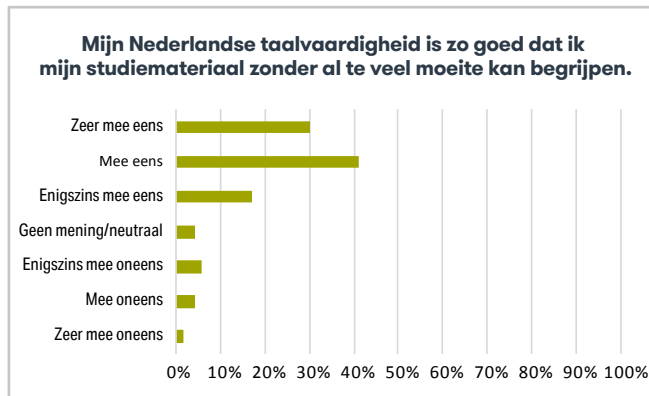
Stelling 5: Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik zonder problemen verslagen, rapporten en andere schrijfp opdrachten tot een goed einde kan brengen.

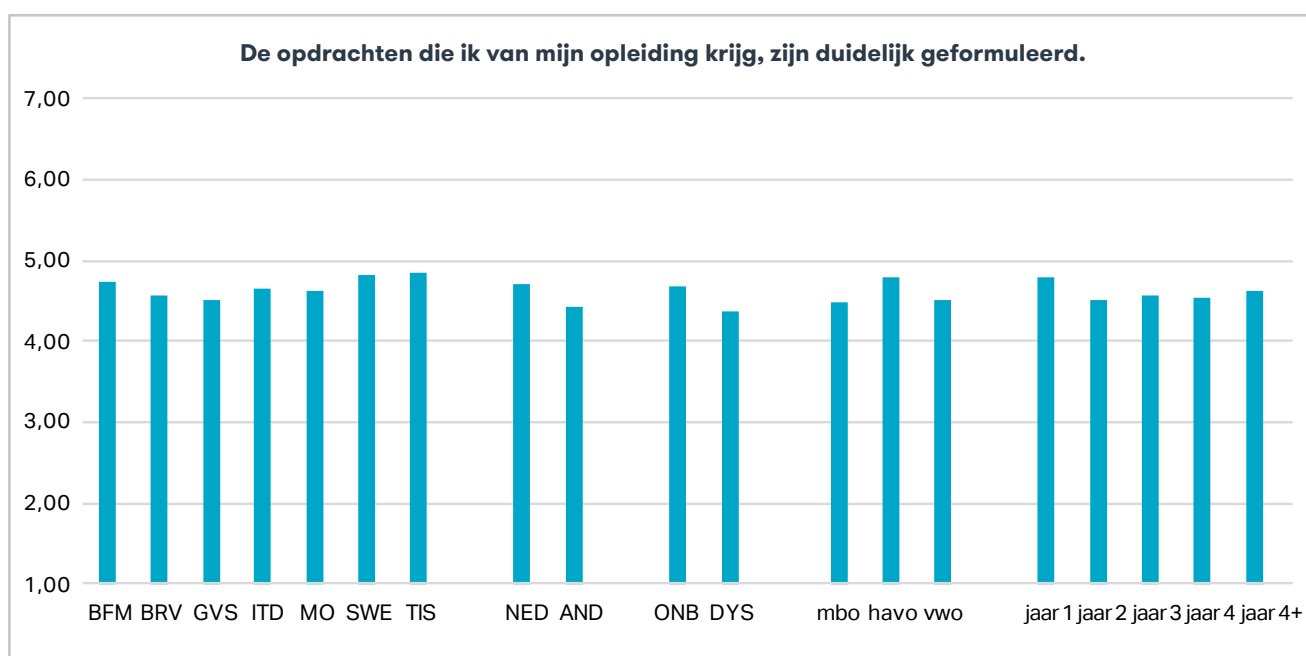
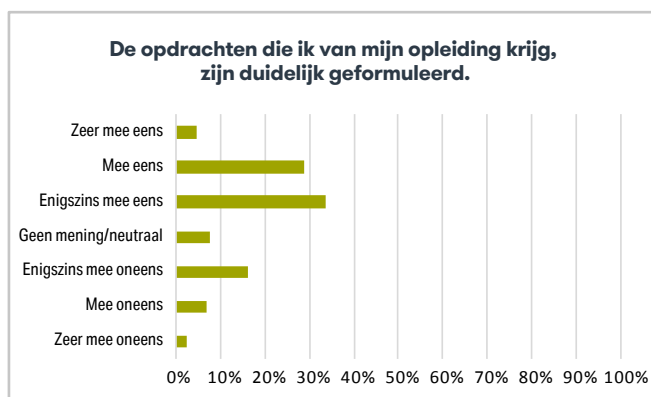

Gerelateerde toelichtingen:

- Het begrijpen, lezen en spreken van de taal gaat moeiteloos. Alleen bevatten mijn verslagen nogal veel taalfouten.
- Ik heb nog steeds moeite met d of t tijdens het schrijven van verslagen. Ik zou hier graag meer begeleiding in willen.
- Ik heb voornamelijk een tekort aan grammatica/spelling naar mijn mening.
- Ik heb bij algemene teksten geen probleem ze te schrijven of begrijpen. Wel zou ik graag meer leren over het schrijven van wetenschappelijke verslagen.
- De Nederlandse lessen gingen vorig jaar vooral in op grammatica. Wat ik mis, zijn lessen in het beschrijven van een goede onderbouwing, een kritische analyse opstellen en dergelijke.

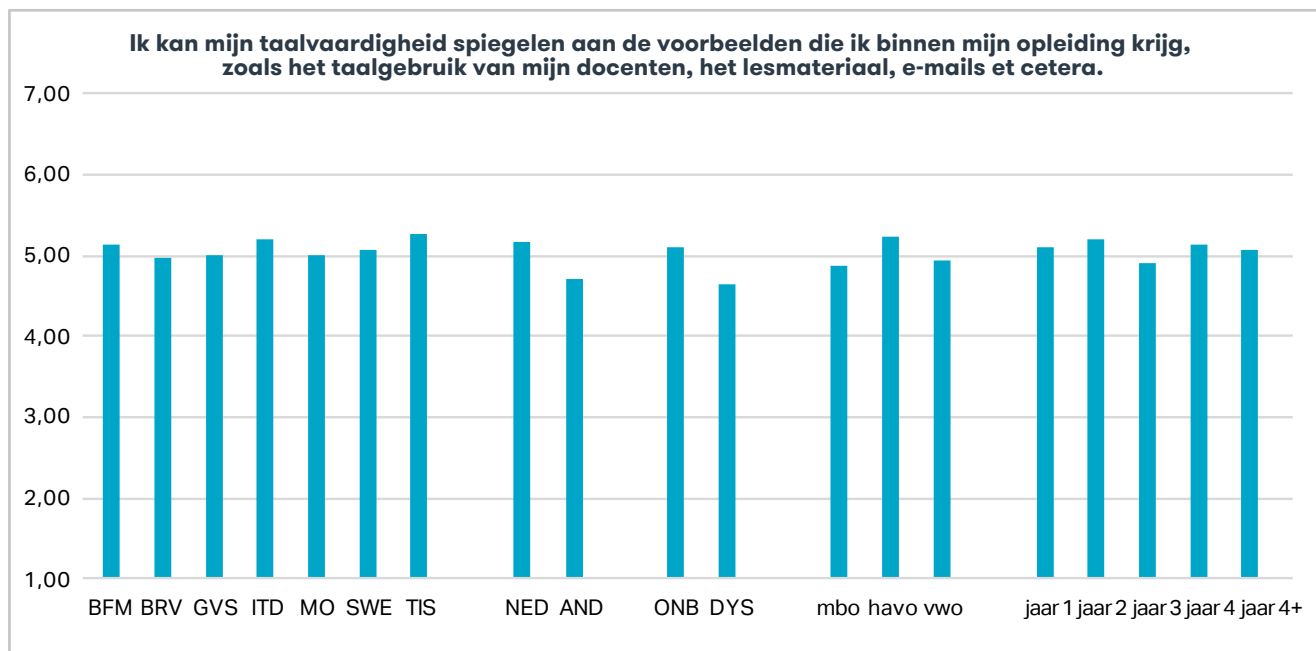
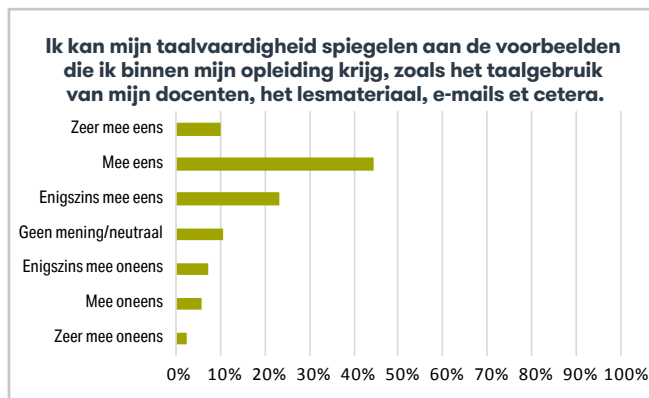
Stelling 6: Mijn Nederlandse taalvaardigheid is zo goed dat ik mijn studiemateriaal zonder al te veel moeite kan begrijpen.

Stelling 7: De opdrachten die ik van mijn opleiding krijg, zijn duidelijk geformuleerd.

Gerelateerde toelichtingen:

- De docenten mogen beter formuleren wat ze bedoelen in de toetsen.
- De opdrachten op mijn opleiding worden onduidelijk gegeven.
- De studiestof die we moeten kennen voor de toets moet duidelijk zijn.
- Mijn Nederlandse vaardigheden zijn voldoende, echter heb ik soms moeite met opdrachten begrijpen omdat er moeilijke woorden worden gebruikt die ik niet direct begrijp.
- Omdat wij een nieuw curriculum volgen zijn alle opdrachten nieuw en is dit vaak nog niet zo duidelijk opgeschreven.
- tekst in boeken is soms onduidelijk

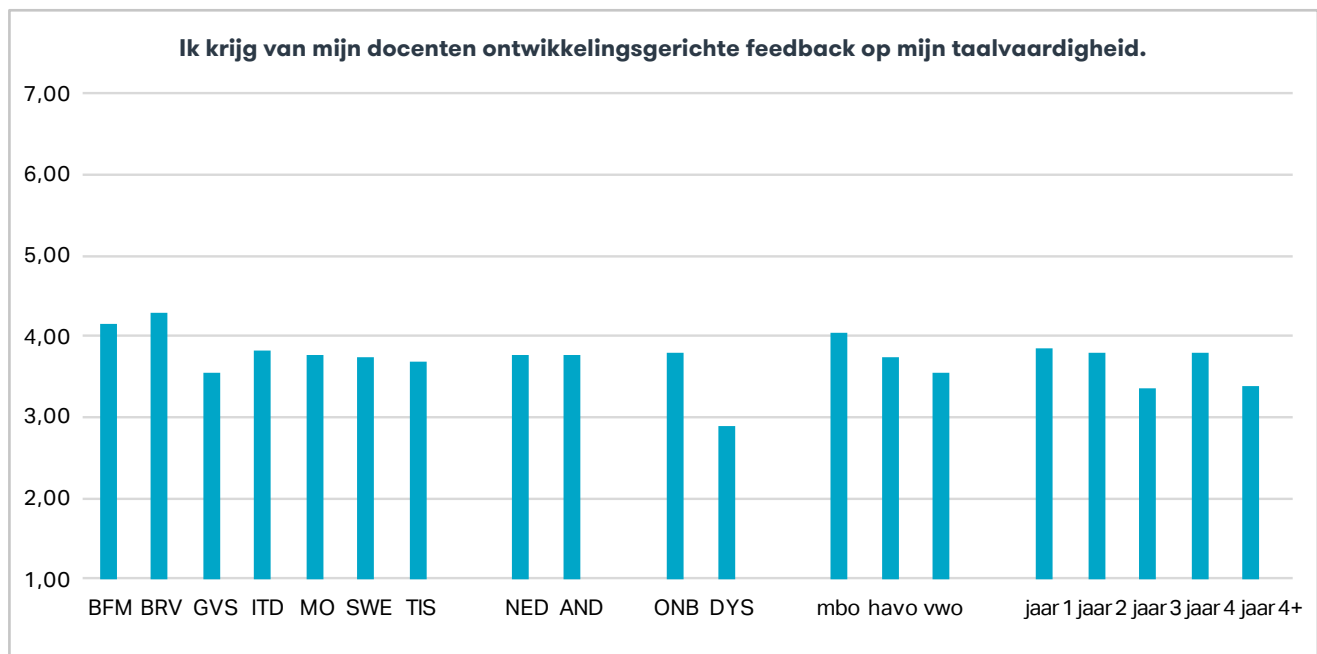
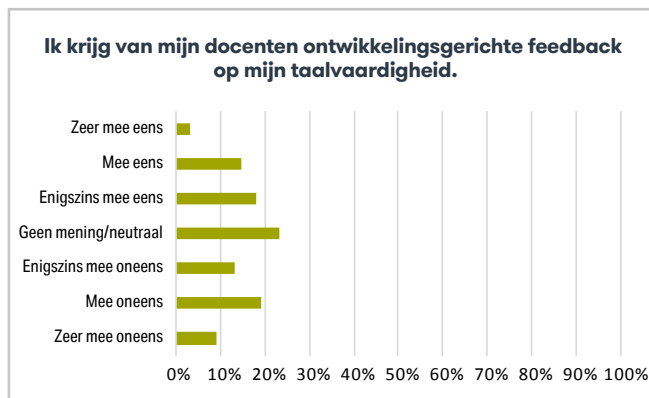
Stelling 8: Ik kan mijn taalvaardigheid spiegelen aan de voorbeelden die ik binnen mijn opleiding krijg, zoals het taalgebruik van mijn docenten, het lesmateriaal, e-mails et cetera.

Gerelateerde toelichtingen:

- *Bij meerdere tentamens dit jaar heb ik verschillende taalfouten ontdekt, ik heb dit ook aangegeven. Ik vind het wel opmerkelijk dat van studenten verwacht wordt dat ze de taal goed beheersen, maar dat er in de tentamens wel fouten staan.*
- *Bij vraag 12 heb ik 'zeer oneens' geantwoord omdat er te veel docenten zijn die de Nederlandse taal niet goed beheersen en veel spreek- en schrijffouten maken. Ook in tentamens.*
- *De taalvaardigheid binnen mijn opleiding, met name binnen colleges en in readers, kan vele malen beter. Vaak wordt het goede voorbeeld niet gegeven en dat is jammer om te zien.*
- *Mijn opleiding kan zelf ook nog wel wat leren over taalvaardigheid in plaats van de studenten er alleen maar op te beoordelen. In elk tentamen, elke modulehandleiding en elke opdracht staan fout gespelde woorden of slecht geformuleerde zinnen.*
- *Ik betrap veel docenten op het maken van taal- en spelfouten.*
- *Van mij en mijn mede studenten wordt een bepaalde taalvaardigheid verwacht en getoetst. Echter valt de taalvaardigheid van onze docenten tegen, zowel op mondeling als schriftelijk vlak. Zo is er bijvoorbeeld een docent waarbij een groot deel van de studenten hem niet volledig verstaat tijdens colleges. Aangezien deze docent ook een moeilijk vak geeft, leidt dat soms tot onnodige achterstand bij studenten. Ook is het e-mailverkeer vaak zeer simplistisch; dit is zeker geen probleem in mijn ogen maar het vertegenwoordigt niet de taalvaardigheid die van ons wordt verwacht.*
- *Sommige docenten moeten zelf hun taalvaardigheid verbeteren. Als dit gebeurt, kunnen zij ook accurater kritiek leveren op de taalvaardigheid van de studenten.*
- *Het Nederlands in de moduleboekjes kan soms ietwat onduidelijk zijn.*
- *Ik kom behoorlijk regelmatig taalfouten tegen in lesmateriaal en ook docenten kunnen af en toe wel een lesje spelling gebruiken.*
- *Mijn docent spreekt zo slecht Nederlands dat hij op bepaalde momenten totaal niet te begrijpen is.*
- *Sommige van de handleidingen en opdrachten, gemaakt door docenten, zijn niet altijd zorgvuldig in hun taal en spelling.*
- *Mijn taalvaardigheid is zeer goed, echter die van mijn docenten niet. Vooral niet in het Engels.*
- *Veel docenten maken fouten in e-mails en slides, het gaat dan meestal om los geschreven woorden die aaneengeschreven horen te worden.*
- *Zolang de docenten ABN spreken en geen apart accent hebben zijn lessen goed te volgen.*
- *Vraagstelling van docenten soms niet correct.*
- *Vaak is er minimaal een syllabus per jaar die fouten bevat qua taal of onduidelijkheden bevat.*
- *Sommige docenten hebben zelf ook moeite met de Nederlandse taal, dus het spiegelen van mijn taalvaardigheden gaat niet op voor alle docenten/medewerkers.*
- *Een leraar kan in de toekomst geen mailtjes naar leerlingen versturen waar tien taal- of spelfouten in zitten.*
- *Niet alle docenten kunnen goed Nederlands.*
- *Sommigen leraren hebben zelf moeite met grammaticaal correcte formulering. Zoals leraren die consequent als en dan door elkaar halen.*
- *Er moet verbetering komen in het Nederlands. zowel bij studenten als docenten*
- *Leraren zelf schrijven opdrachten met veel spelfouten en slechte taalvaardigheid.*

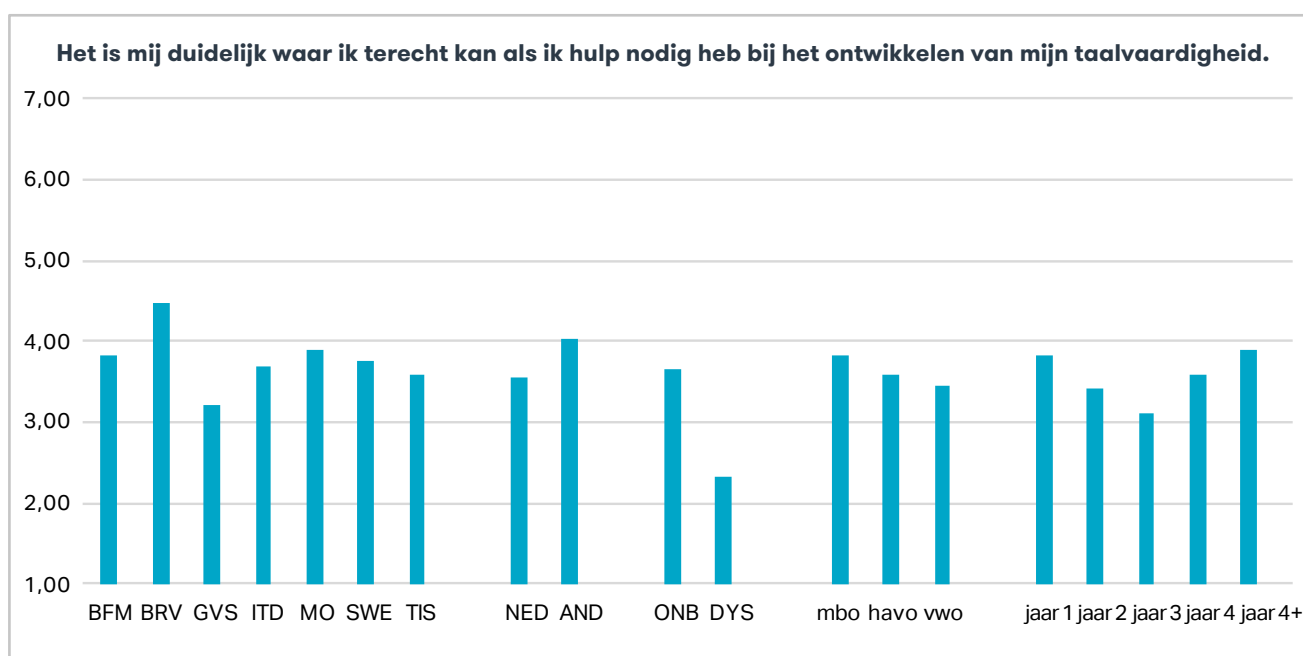
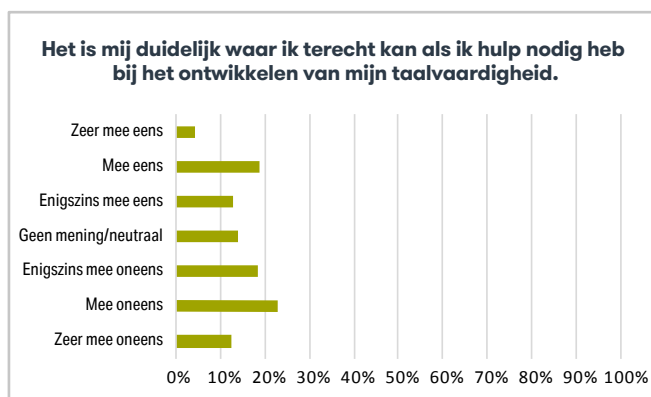
Stelling 9: Ik krijg van mijn docenten ontwikkelingsgerichte feedback op mijn taalvaardigheid.

Gerelateerde toelichtingen:

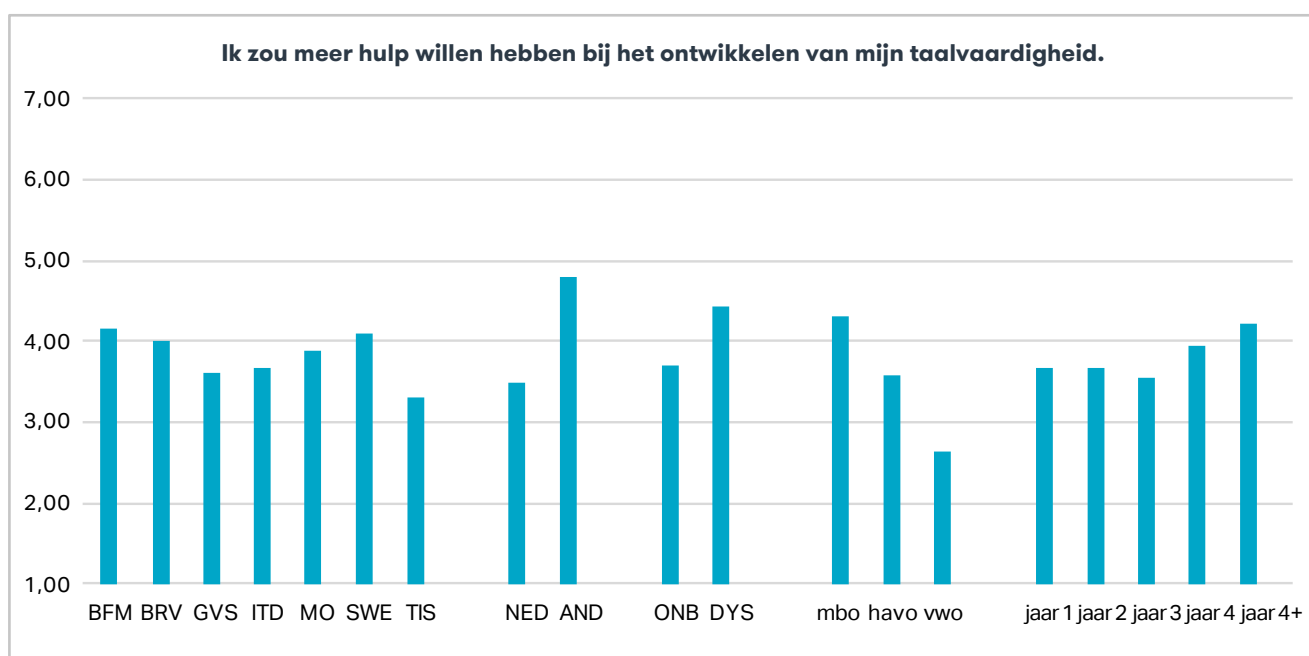
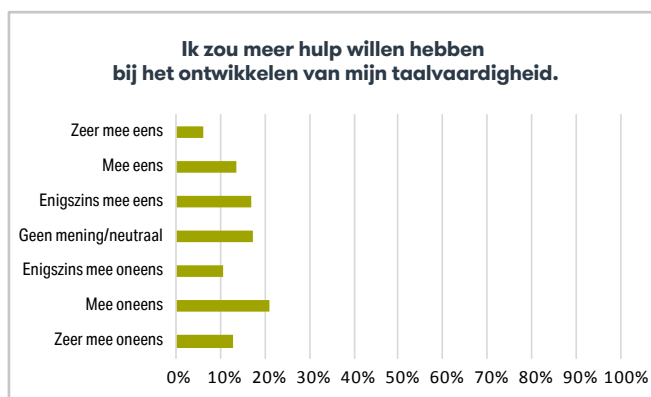
- *Bij de opleiding wordt geacht dat je taalvaardigheid goed is, maar vaak wordt er niet gewezen op je fouten anders dan dat het niet goed is (bijvoorbeeld bij het stageverslag).*
- *Docenten hebben tot dusver geen feedback gegeven op mijn taalgebruik/-vaardigheid.*
- *Ik vind dat docenten de student wel enigszins kunnen helpen bij het Nederlandse taal, als er herhaling plaats vindt in het verslag. en niet alleen moeten verwijzen naar het Taalcentrum, ik vind die stap namelijk net iets te groot.*
- *Over het algemeen wordt er alleen feedback gegeven op taalvaardigheid door docenten die daar zelf wat mee hebben, bijvoorbeeld communicatiedocenten.*
- *Ik kijk vaak rapportages en essays na van andere studenten en dit helpt mij met het verbeteren van mijn taalvaardigheid. Daarnaast wordt er binnen onze opleiding ook redelijk veel tijd aan besteed.*
- *Bij mijn opleiding krijg ik geen feedback op taal; het wordt gewoon verwacht dat je het kan.*
- *Ik moet soms in projecten nog de spelling nalopen, hier zou meer aandacht aan besteed moeten worden vanuit de docenten en niet alleen door medestudenten.*
- *Een enkeling onder de docenten kijkt daadwerkelijk naar zinsopbouw, taalgebruik en spelling. Helaas.*
- *Er is nog nooit een rapport teruggekomen met feedback op de grammatica. Dus hier wordt bijna niks mee gedaan. Het enige is de verplichte taaltoets Hogeschooltaal.*
- *Feedback van docenten: wordt niet direct gegeven, er wordt alleen aangegeven of er spelfouten zijn gemaakt.*
- *Docenten controleren meer op inhoud verslagen in plaats van op taalvaardigheden.*
- *Het niveau dat je moet behalen is een goed niveau om vervolgens de arbeidsmarkt op te gaan. Echter zijn de docenten vaak druk waardoor het soms lastig is om extra feedback te vragen.*
- *Ik vind dat zowel de middelbare school als hogeschool niet genoeg aandacht geeft aan grammaticale fouten binnen verslagen en rapportages.*
- *Weinig feedback voor diegene die hulp zou moeten krijgen*
- *Er wordt weinig tot geen aandacht aan taalvaardigheid besteed.*
- *Taalvaardigheid is iets wat ik zelf onbewust heb opgepakt tijdens mijn studie door andere studenten om mijn heen en andere gezamenlijke situaties op school. Er wordt niet expliciet les of aandacht gegeven voor taalvaardigheid op mijn opleiding en er wordt alleen veel nadruk gelegd op de taalvaardigheid tijdens de Nederlands toets. Ik zou het fijn vinden als de opleiding meer aandacht gaf aan taalvaardigheid en dit voor een langere periode voor wordt lesgegeven, in plaats van in 1 periode alles uit leggen en dan er niks meer van horen. Ik zou het ook graag zelf kunnen oppakken en verder mijn taalvaardigheid ontwikkelen, maar het is moeilijk om een begin punt te vinden wanneer je het zelf verder wilt leren en niet vaak op school aanwezig ben.*
- *Ik weet niet of mijn hbo-taalniveau voldoende is.*
- *Verslagen worden altijd afgekeurd op schrijftaal.*
- *Binnen de opleiding is er wel tijd en aandacht voor de Engelse taal, welke ook wordt getoetst. Helaas is er geen aandacht aan Nederlands besteed in de vorm van toetsen, wat in mijn zienswijze noodzakelijk is om de kwaliteit van stukken te waarborgen.*
- *Ik vind hoe er wordt getoetst op spelling belachelijk, want er is bijvoorbeeld iemand uit mijn jaar die zijn propedeuse niet haalde omdat hij spelling niet had gehaald en dat door de regel van één fout is één punt aftrek. Deze manier van beoordelen is geen goede indicatie van iemands taalvaardigheid.*

Stelling 10: Het is mij duidelijk waar ik terecht kan als ik hulp nodig heb bij het ontwikkelen van mijn taalvaardigheid.

Gerelateerde toelichtingen:

- Het zou fijn zijn om te weten waar iemand terecht kan om hulp te krijgen met zijn taalvaardigheid etc.
- Ik heb nog nooit informatie gehad over waar ik aan zou kunnen kloppen voor het verbeteren van mijn taalvaardigheid naast de lessen die er in het eerste en tweede jaar worden gegeven.
- Tijdens het schrijven van mijn onderzoeksvoorstel heb ik gemerkt dat ik moeite heb met de taal- en schrijfvaardigheid. Hiervoor heb ik hulp gezocht bij docenten en het Schrijfcentrum van De Haagse Hogeschool.
- Ik zelf zou niet precies weten waar ik heen zou moeten gaan als ik mij beter wil ontwikkelen op het gebied van taalvaardigheid. Dit zou misschien duidelijker aangegeven kunnen worden.
- Voor de studenten die zeer taalvaardig zijn, is er weinig tot geen aanbod (althans, wat gecommuniceerd wordt). Echter, als je 'ondermaats' presteert op taalvaardig gebied, dan is er een scala aan mogelijkheden om verder te ontwikkelen.

Stelling 11: Ik zou meer hulp willen hebben bij het ontwikkelen van mijn taalvaardigheid.

Gerelateerde toelichtingen:

- *Als je voor jezelf ontwikkelpunten op gebied van taalvaardigheid hebt geformuleerd, is er beperkte ruimte om je daar binnen de opleiding te kunnen ontwikkelen. Als je NL toets hebt behaald, is er weinig ruimte.*
- *Ik volg een technische studie en technische studenten zijn goed in cijfers maar slecht in letters. Er is voldoende technische ondersteuning maar qua taalvaardigheden niet.*
- *Er is geen sturing op taal en tekststructuur vanuit mijn opleiding. Groot verbeterpunt.*
- *De opleiding legt de focus veel op theorie in het eerste jaar en is kritisch op het taalgebruik waar veel studenten kampen met taalproblemen. De focus op taalniveau is verder minimaal. Hierdoor falen studenten vaak in hun taalvaardigheid. De opleiding legt een zware eis op rondom de taaltoets, daar waar dit een leerproces dient te zijn en geen basiskwalificatie.*
- *Ik denk dat een heleboel studenten baat zullen hebben bij taallessen. Meestal maken die lessen alleen deel uit van het eerste jaar, terwijl het gaat om een vaardigheid en die leer je niet in zo een korte tijd. Ook gaat het vaak om dingen afleren en dat kost nóg meer tijd. Ik zelf heb er geen behoefte aan, maar ik schaam me soms voor het niveau van mijn medestudenten als het gaat om taalvaardigheid. Ik vrees ook dat veel studenten het in hun verdere loopbaan erg zwaar gaan krijgen, omdat hun taalvaardigheid gewoon niet op orde is. Deels kunnen ze hier zelf meer aan doen, maar ik vind ook dat school hier een grote rol in kan spelen.*
- *Voor de studenten die zeer taalvaardig zijn, is er weinig tot geen aanbod (althans, dat gecommuniceerd wordt).*
- *Ik zou mijn Nederlandse taal willen verbeteren en ik verwacht daarbij hulp vanuit mijn opleiding.*
- *De Haagse Hogeschool faciliteert naar mij mening te weinig mogelijkheden om taalvaardigheid te ontwikkelen. Zowel in mijn eerste jaar als tweede jaar.*
- *De lessen taalvaardigheid bij de opleiding worden alleen in het eerste en tweede leerjaar gegeven. Dit is erg jammer aangezien het taalniveau nogal laag ligt bij sommige studenten (en er worden al te vaak -d en -t fouten gemaakt).*
- *De Nederlandse lessen waren vorig jaar vooral inhoudelijk (op grammatica). Wat ik mis zijn de lessen in het beschrijven van een goede onderbouwing, een kritische analyse opstellen en dergelijke.*
- *De opleiding zelf schenkt geen enkele tijd aan taalvaardigheid maar verwacht wel, met name een rapportage, wetenschappelijk niveau. Dit heb ik vanaf VMBO-T en MBO nooit gehad en dus op deze opleiding ook niet. Dit moest ik op het laatste moment snel zo goed mogelijk gaan leren.*
- *Eigenlijk heb ik veel ondersteunen nodig bij de verbeteren van mijn taalvaardigheid.*
- *Een soort bijvak krijgen zoals Nederlands op de Havo zou handig zijn.*
- *Er is ergens een Nederlands docent en er komt een keer en toets, maar niemand heeft verder een idee van hoe of wat dat gaat en wordt ingevuld.*
- *Er is geen ondersteuning qua taalvaardigheid vanuit de opleiding.*
- *Ik wil zo goed mogelijke mijn taal verbeteren zodat ik beter les kan geven.*
- *Er zit ook weer een verschil in welke taal je dan spreekt. Als wij bijvoorbeeld wetenschappelijke artikelen moeten schrijven, dan kan ik dat doordat ik ervaring heb opgedaan tijdens mijn stages. Maar als studiegenoten van mij zouden moeten schrijven merk ik snel dat hun taalgebruik voor dit soort artikelen simpelweg niet op niveau is. Hoewel wij een taal cursus krijgen over Nederlandse grammatica en spelling leer je niet het juiste taalgebruik voor een artikel.*
- *Mijn verslagen bevatten nogal veel taalfouten. De Nederlandse lessen die worden aangeboden leiden niet tot verbetering ervan.*

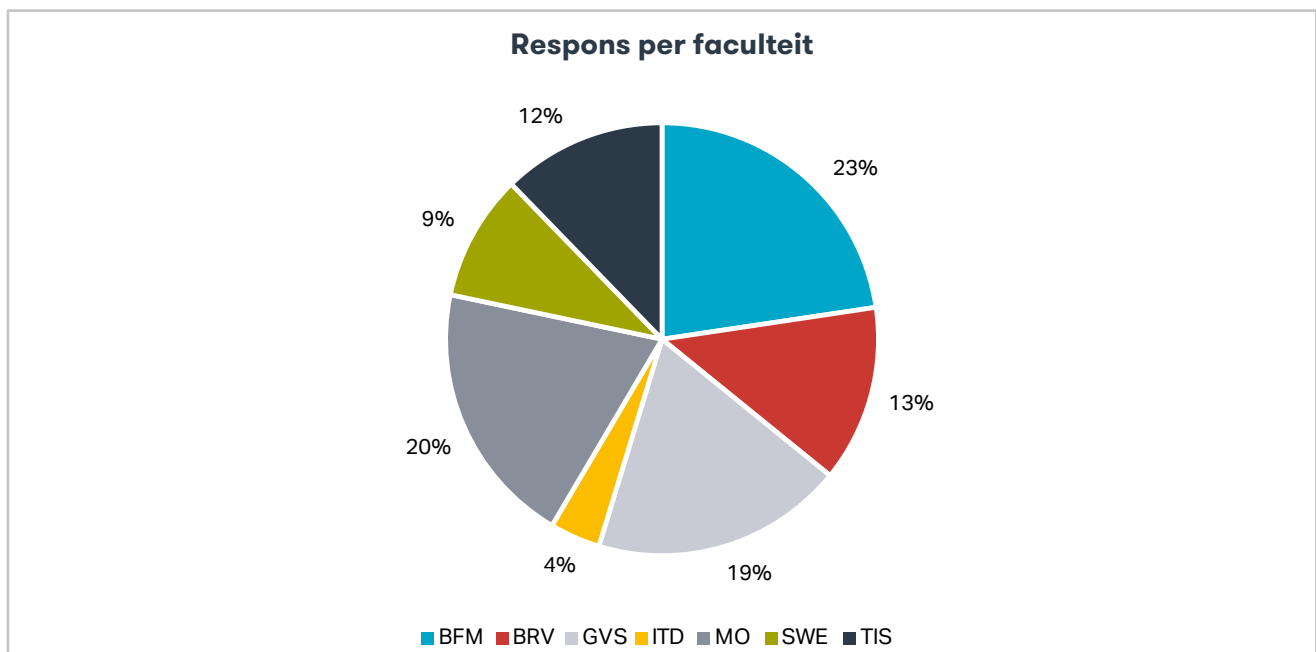
- *Het toetsingsniveau van de opleiding is zwaarder geworden in het nieuwe curriculum. Het niveau van de studenten is hier niet voldoende voor zonder dat er les wordt gegeven in taalvaardigheden voor academisch schrijven.*
- *Hulp is altijd prettig, denk ik?*
- *Ik ben goed in Nederlands lezen, begrijpen en min of meer schrijven. Alleen zou ik mijn spelling, taalvaardigheid en algemene kennis m.b.t. de Nederlandse taal wel willen verbeteren.*
- *ik denk dat spelling misschien iets meer aandacht mag krijgen*
- *Ik heb bij algemene teksten geen probleem ze te schrijven of begrijpen. Wel zou ik graag meer leren over het schrijven van wetenschappelijke verslagen. Dit krijgen we wel als opdracht maar wij krijgen hier geen les in.*
- *ik heb een functiebeperking en heb dus automatisch moeilijk met sommige onderwerpen van taal. zoals hoofd- en deelonderwerpen onderscheiden. Verder zou een lijst met nieuwe termen van nieuwe vakken wel handig zijn.*
- *Ik heb geen hulp nodig bij het schrijven van stukken en het lezen van boeken, maar de docent die het vak Taalvaardigheden doceert, zou me hier prima bij helpen, als dit nodig zou zijn geweest.*
- *Ik heb hulp nodig met mijn Nederlandse taalvaardigheid.*
- *Meer aandacht schenken aan de Nederlandse taal.*
- *Met goede zinsbouw.*
- *We moesten taaltoets doen zonder enige voorbereiding vanuit school, dus opeens kwamen er allemaal termen die ik niet meer juist wist, waardoor ik begripen heb moeten opzoeken en ook een aantal vragen fout heb.*
- *Wij hebben een brief gestuurd naar de examencommissie over dit onderwerp en de ondersteuning die wij willen krijgen. Niets op gehoord, erg jammer.*
- *Binnen de opleiding zelf is hier weinig mogelijkheid voor. Vooral voor studenten met een andere achtergrond dan de Nederlandse taal zouden baat hebben bij meer hulp, maar ook ik zou het fijn vinden als deze mogelijkheid binnen de opleiding zelf bestaat.*
- *Ik zou wel meer hulp willen op het gebied van tekst schrijven en de juiste woorden gebruiken. Ik ben dyslectisch.*
- *Ik heb nooit bewust gezocht naar oefenen met taalvaardigheid, maar zou misschien wel meer hulp kunnen gebruiken bij het structureren van teksten. Het is dus niet de taalvaardigheid waar ik moeite mee heb, maar met de structuur.*
- *Ik kan de Nederlandse taal niet goed beheersen omdat ik afkomstig van Aruba ben.*
- *Ik kom vanuit de CAMES eilanden en ik vind dat ik meer steun moet krijgen om mijn taalvaardigheid te stimuleren.*
- *Er wordt misschien te snel naar een hoger niveau gewerkt.*
- *Ik wil graag meer hulp krijgen bij het maken van verslagen.*
- *Ik zou eerder hulp willen krijgen in de Engelse taal, dan in de Nederlandse taal.*
- *Ik zou meer aandacht willen in het Nederlands door meer persoonlijke begeleiding.*
- *Meer aandacht voor oefeningen met woordenschat.*
- *Mijn eigen taalvaardigheid is goed dus ik ben er niet heel veel mee bezig, maar vind niet dat er vanuit de school echt aandacht aan wordt besteed voor mensen die het wel nodig hebben.*
- *Mijn mentor werkt met mij samen om op mijn taalvaardigheid te reflecteren en die te verbeteren. Bij het Schrijfcentrum kan ik voor extra ondersteuning terecht. Vooral Nederlandse academische teksten begrijpen en dan de kennis eigen maken is moeilijk. Vooral omdat ik geen academische woordenschat heb.*
- *Mijn Nederlands is niet van een bepaald hoog niveau. Ik vind het best moeilijk en maak echt veel fouten en ken veel woorden gewoon niet.*
- *Mijn taalvaardigheid is goed, maar ik zie dat het voor studenten die er wat moeite mee hebben er te weinig hulp is.*
- *Ik heb jullie nodig!*
- *Mijn taalvaardigheid is op zich goed, met name in het begrijpend lezen en het onderscheiden van hoofdzaken en bijzaken. Echter maak ik nog wel eens taalfouten of is de vakliteratuur echt te hoog gegrepen. Vaak kom ik hier dan wel uit, alleen kost het wat meer moeite.*
- *Mis vooral spelling en grammaticale vaardigheden.*
- *Hulp om mijn taalvaardigheid beter te maken.*
- *Omdat ik ben opgegroeid met twee talen is het soms lastig voor mij om grammatica uit elkaar te halen.*
- *Rapporteren in de stijl van wetenschappelijke artikelen zou ik graag nog wat meer over willen leren....*
- *schrijfvaardigheden mogen beter*
- *Tijdens het schrijven van mijn onderzoeksvoorstel heb ik gemerkt dat ik moeite heb met de taal- en schrijfvaardigheid. Hiervoor heb ik hulp gezocht bij docenten en het schrijfcentrum.*
- *Er wordt weinig tot geen aandacht aan taalvaardigheid besteed.*
- *Ik heb nog steeds moeite met de taal tijdens het schrijven van verslagen. Ik zou hier graag meer begeleiding in willen.*
- *Vanuit de opleiding krijgen we geen Nederlands als vak. Hierdoor weet ik niet of mijn hbo taalniveau voldoende is. Ik zou het zelf fijn vinden om te oefenen met werkwoordspelling, omdat je dit gebruikt bij elke opdracht die je maakt.*
- *Verslagen worden altijd afgekeurd op schrijftaal. Schrijfcentrum kon mij hier niet bij helpen, omdat zij hierover niks mogen zeggen, jammer.*
- *Mijn taalvaardigheid is goed maar hulp is altijd welkom.*
- *Het niveau van het voortgezet onderwijs is lager dan van het hbo, waardoor veel studenten die niet volledig Nederlandstalig zijn moeilijk wordt te begrijpen. Er wordt door de opleiding les aangeboden maar het is niet voldoende.*

BIJLAGE 4:

Resultaten docentenenquête

Respons per faculteit	40
De enquête-stellingen	41
Score per faculteit	41
Antwoorden per stelling	42
Antwoorden open vraag	47

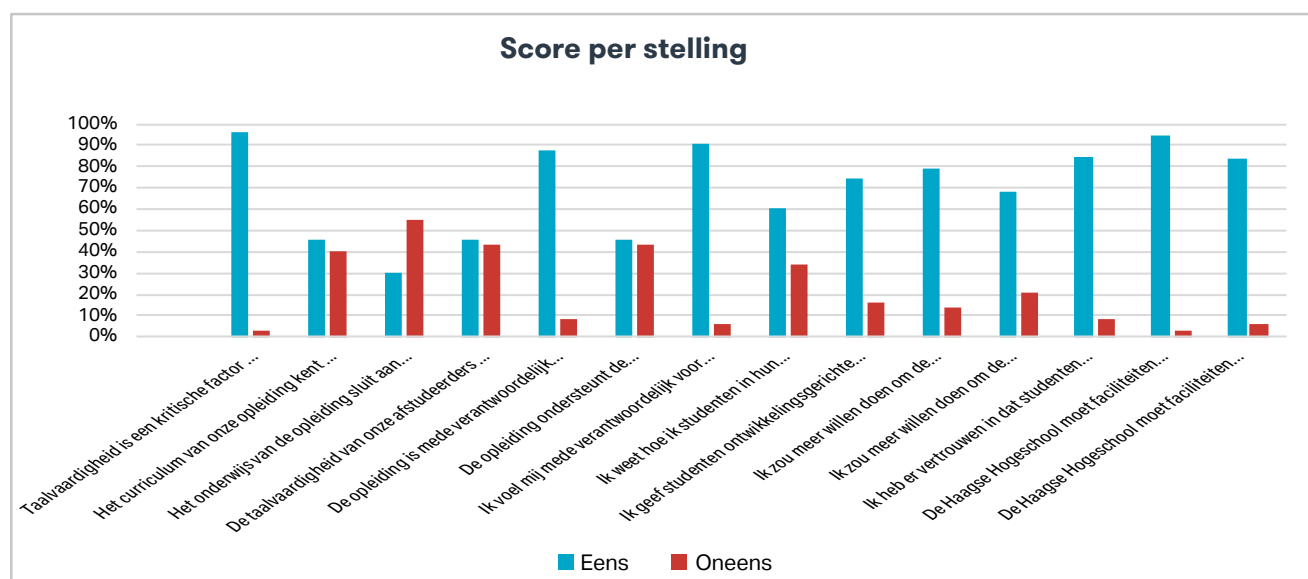
Respons per faculteit

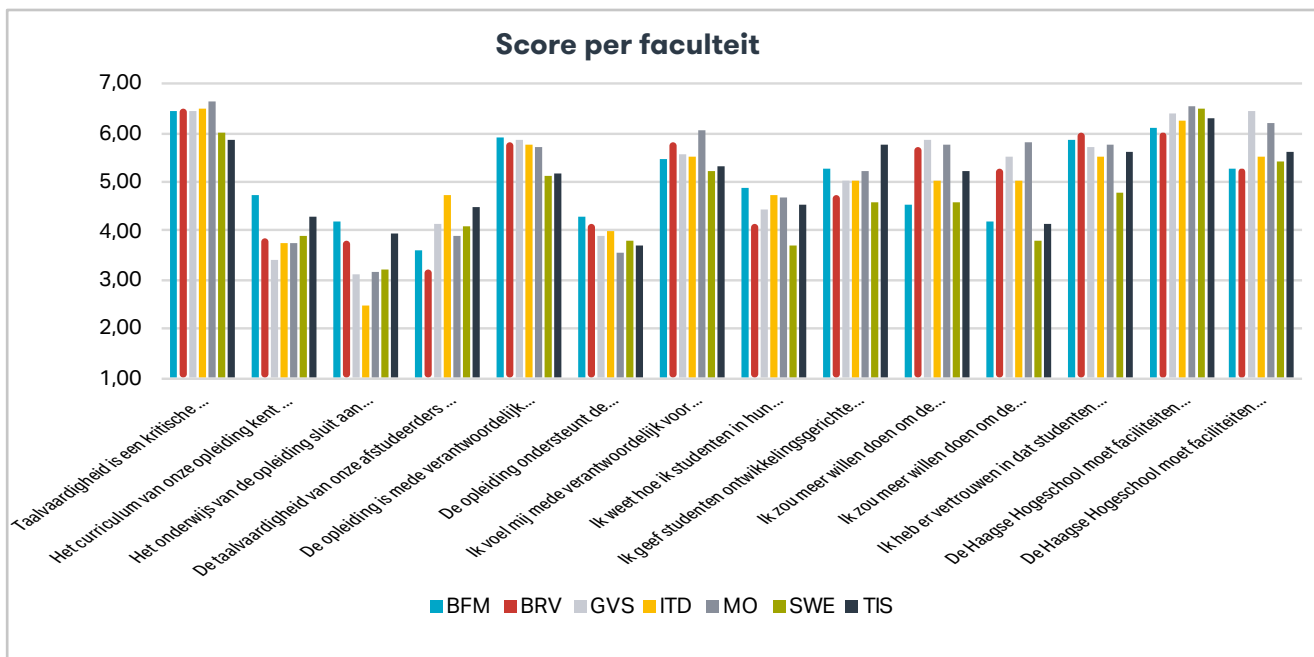

De enquête-stellingen

1	Taalvaardigheid is een kritische factor voor studiesucces.
2	Het curriculum van onze opleiding kent een heldere en opbouwende leerlijn in de talige competenties die van studenten gevraagd worden.
3	Het onderwijs van de opleiding sluit aan bij een heterogene instroom met uiteenlopende taalvaardigheidsniveaus.
4	De taalvaardigheid van onze afstudeerders sluit aan bij wat er in het beroepenveld van hen gevraagd wordt.
5	De opleiding is mede verantwoordelijk voor de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten.
6	De opleiding ondersteunt de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten die moeite hebben met de talige vereisten van het curriculum.
7	Ik voel mij mede verantwoordelijk voor de taalvaardigheidsontwikkeling van onze studenten.
8	Ik weet hoe ik studenten in hun taalvaardigheidsontwikkeling kan ondersteunen.
9	Ik geef studenten ontwikkelingsgerichte feedback op hun taalvaardigheid.
10	Ik zou meer willen doen om de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten te stimuleren als ik daarvoor tijd had.
11	Ik zou meer willen doen om de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten te stimuleren als ik daarvoor richtlijnen had.
12	Ik heb er vertrouwen in dat studenten zich aan mijn taalvaardigheid kunnen spiegelen. Deze taalvaardigheid komt tot uitdrukking in de manier waarop ik mondeling en schriftelijk contact heb met studenten, mijn taalgebruik tijdens mijn colleges en in mijn lesmateriaal.
13	De Haagse Hogeschool moet faciliteiten bieden die de taalvaardigheid van studenten versterken.
14	De Haagse Hogeschool moet faciliteiten bieden die de taalvaardigheid van docenten versterken.

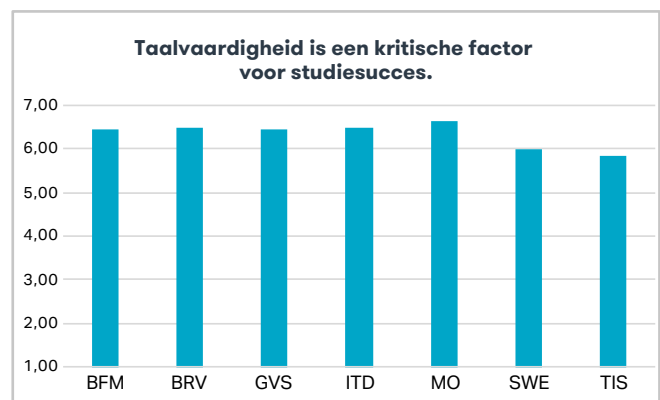
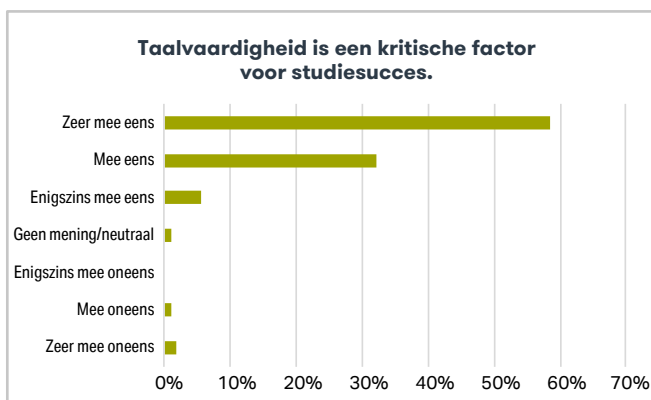
Score per faculteit

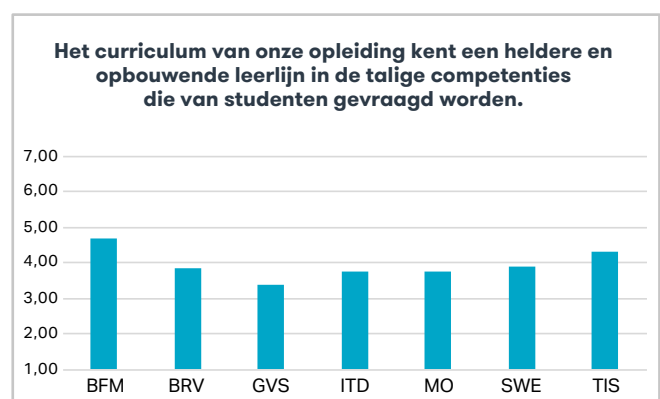
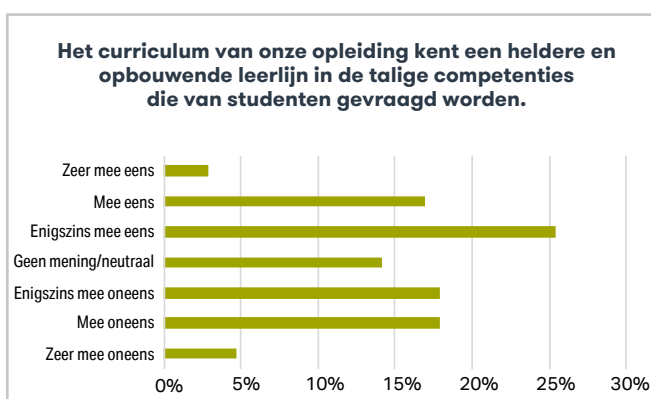

Antwoorden per stelling

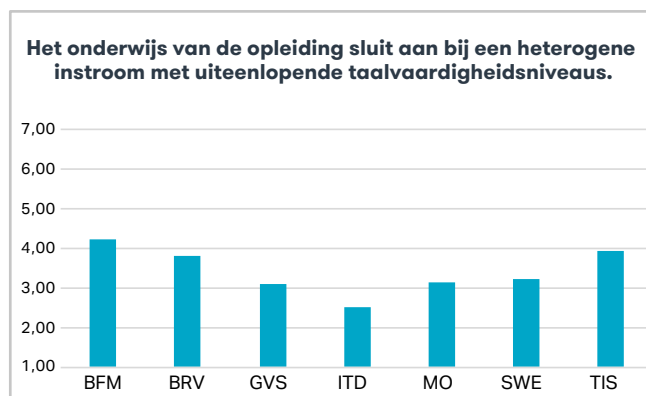
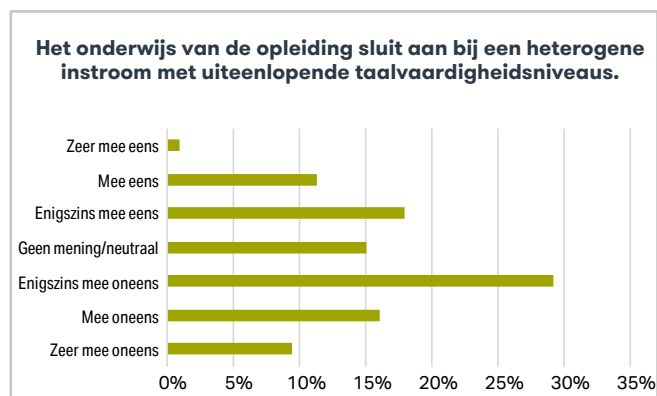
Stelling 1: Taalvaardigheid is een kritische factor voor studiesucces.

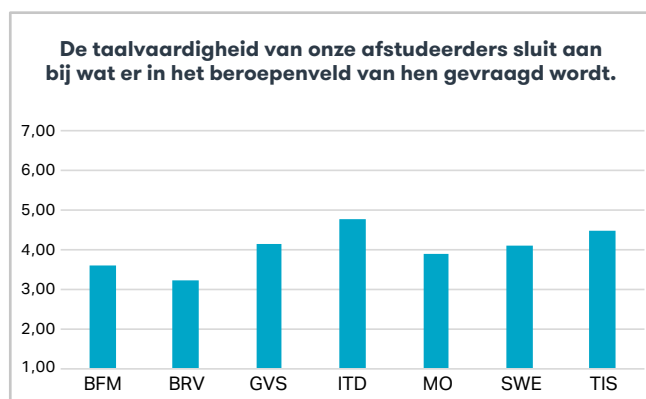
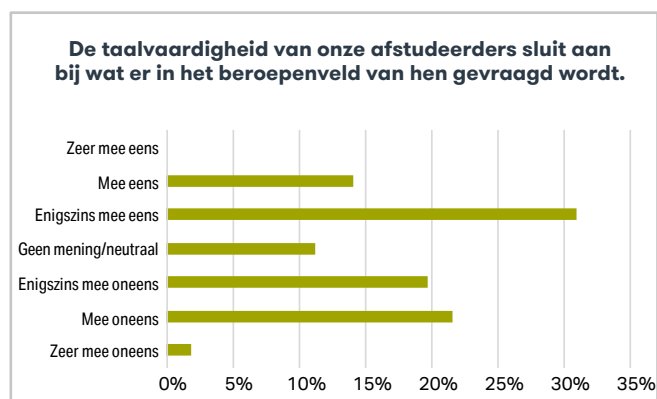
Stelling 2: Het curriculum van onze opleiding kent een heldere en opbouwende leerlijn in de talige competenties die van studenten gevraagd worden.

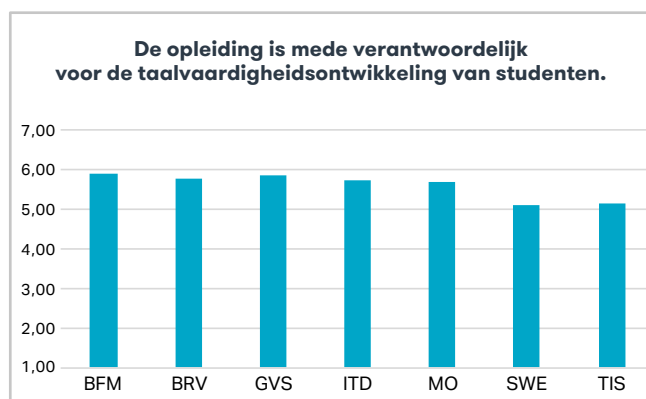
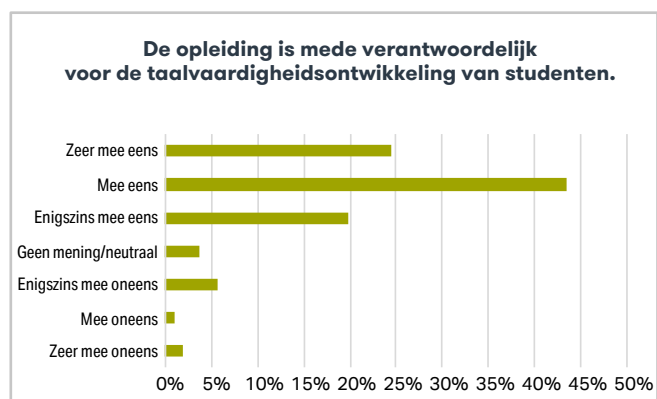
Stelling 3: Het onderwijs van de opleiding sluit aan bij een heterogene instroom met uiteenlopende taalvaardigheidsniveaus.

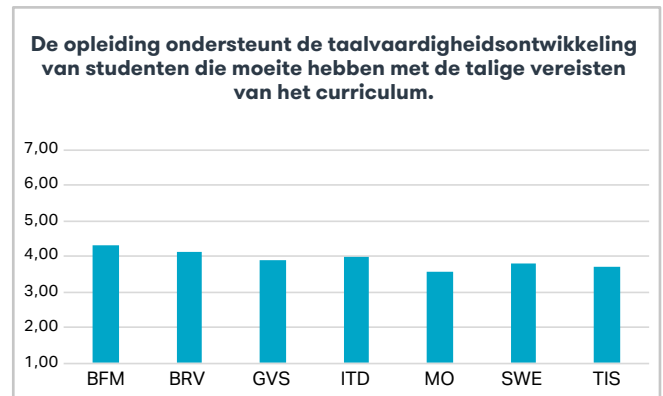
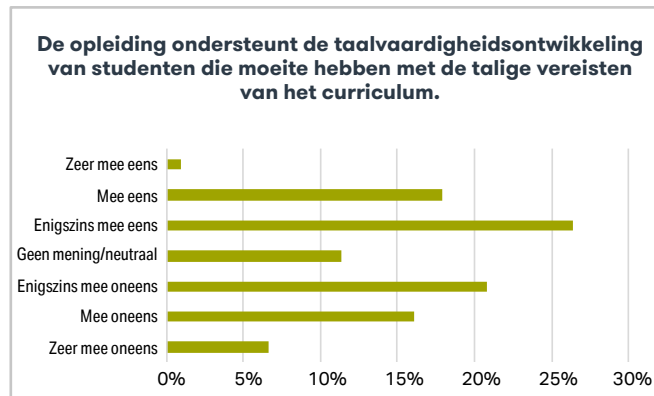
Stelling 4: De taalvaardigheid van onze afstudeerders sluit aan bij wat er in het beroepenveld van hen gevraagd wordt.

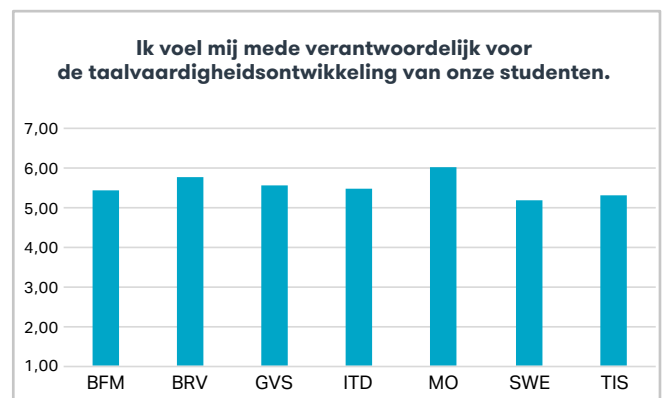
Stelling 5: De opleiding is mede verantwoordelijk voor de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten.

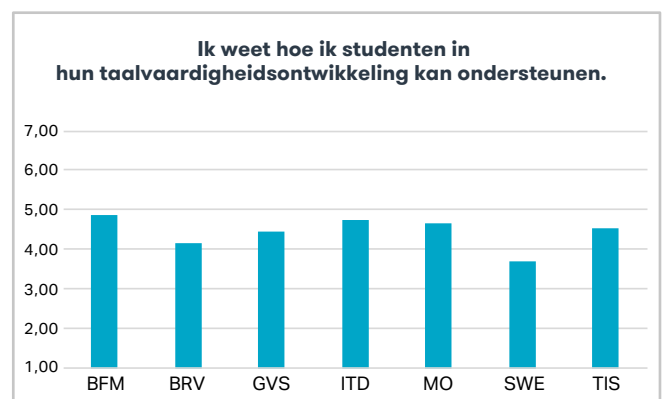
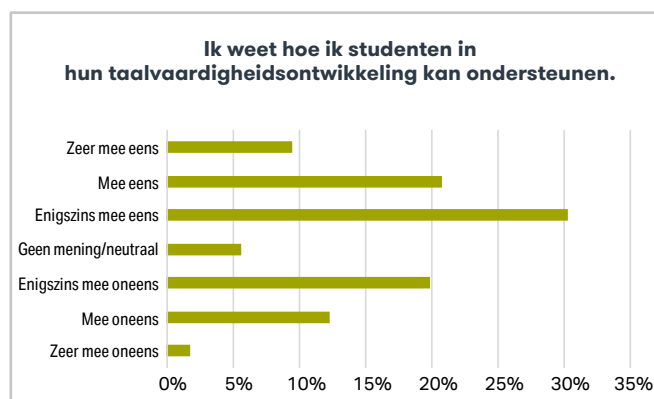
Stelling 6: De opleiding ondersteunt de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten die moeite hebben met de talige vereisten van het curriculum.

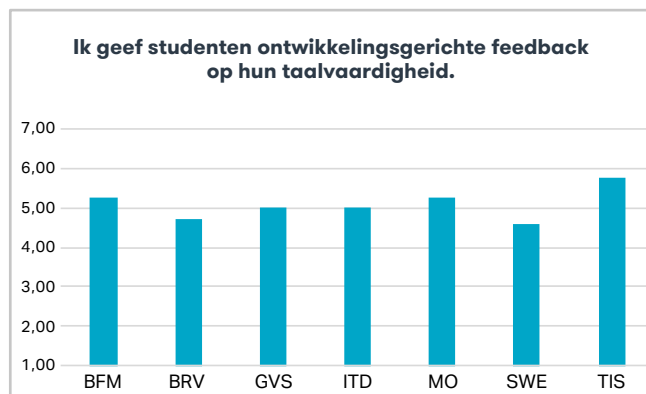
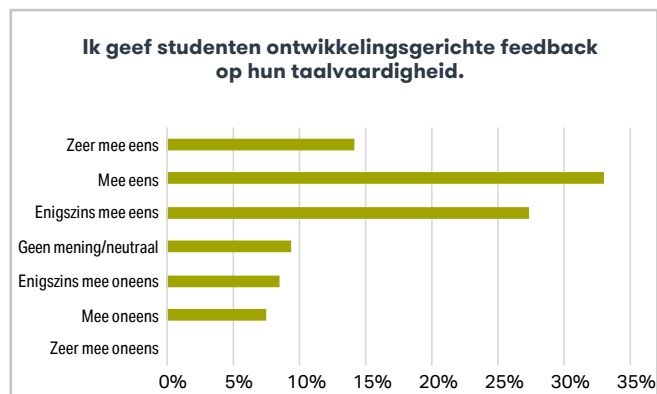
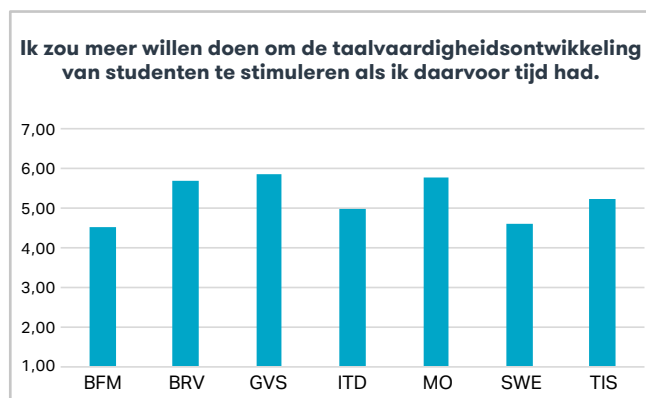
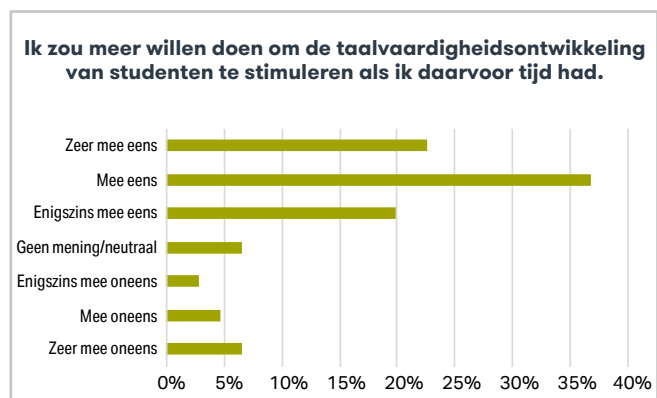
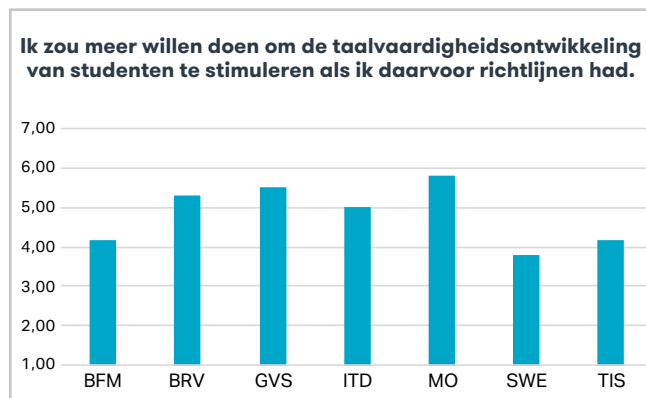
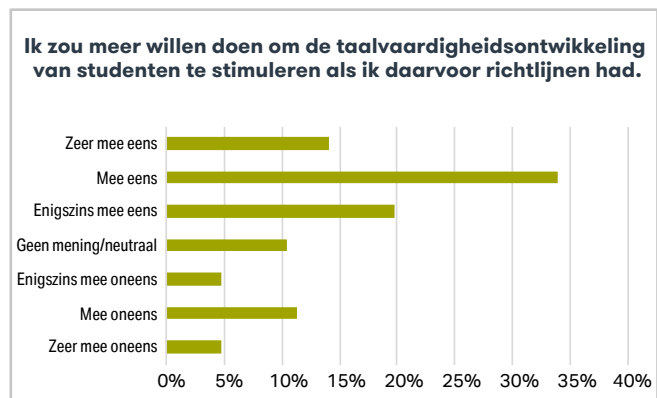

Stelling 7: Ik voel mij mede verantwoordelijk voor de taalvaardigheidsontwikkeling van onze studenten.

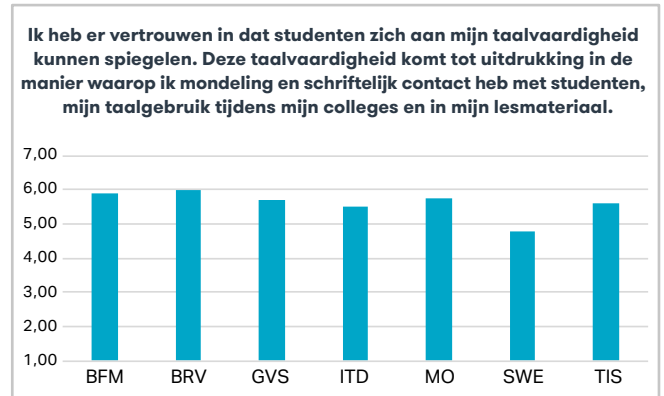
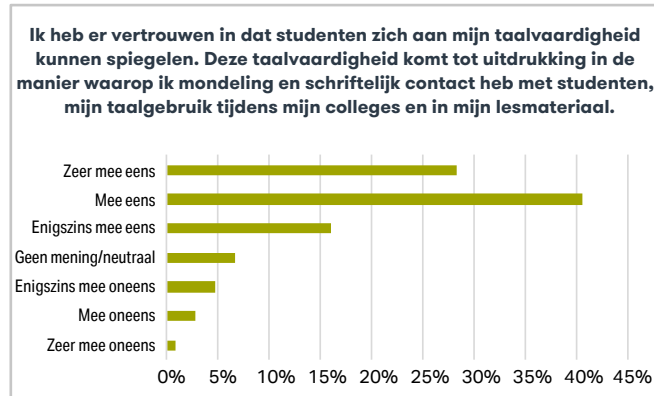

Stelling 8: Ik weet hoe ik studenten in hun taalvaardigheidsontwikkeling kan ondersteunen.

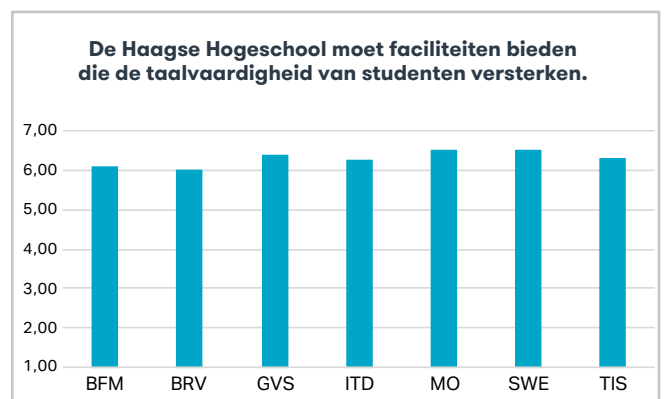
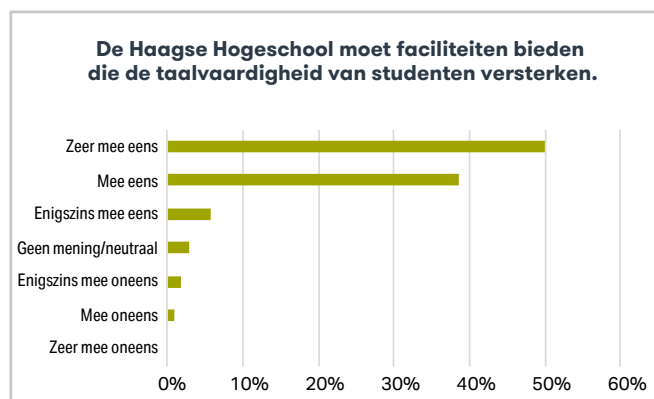

Stelling 9: Ik geef studenten ontwikkelingsgerichte feedback op hun taalvaardigheid.

Stelling 10: Ik zou meer willen doen om de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten te stimuleren als ik daarvoor tijd had.

Stelling 11: Ik zou meer willen doen om de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten te stimuleren als ik daarvoor richtlijnen had.

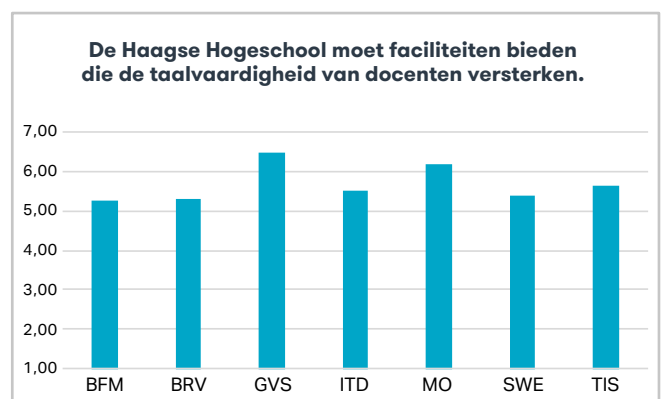
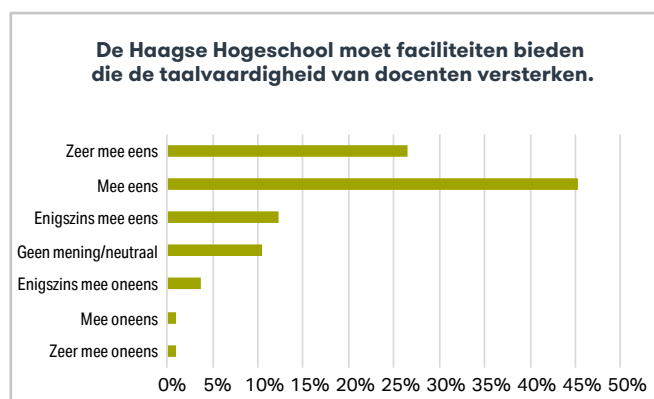
Stelling 12: Ik heb er vertrouwen in dat studenten zich aan mijn taalvaardigheid kunnen spiegelen. Deze taalvaardigheid komt tot uitdrukking in de manier waarop ik mondeling en schriftelijk contact heb met studenten, mijn taalgebruik tijdens mijn colleges en in mijn lesmateriaal.

Stelling 13: De Haagse Hogeschool moet faciliteiten bieden die de taalvaardigheid van studenten versterken.

Stelling 14: De Haagse Hogeschool moet faciliteiten bieden die de taalvaardigheid van docenten versterken.

Antwoorden open vraag

Waar heeft u als docent behoefte aan om bij te kunnen dragen aan de taalvaardigheidsontwikkeling van uw studenten?

- Begeleiding bij de afstudeerscriptie
- richtlijnen en inzeturen
- Meer tijd om de studenten persoonlijk te begeleiden
- meer tijd om studenten te begeleiden en feedback te geven
- Meer aanstellingsuren
- Richtlijnen
- Met name doorverwijsmogelijkheden. Het is op dit moment erg moeilijk om studenten hulp aan te bieden vanuit bijvoorbeeld het TEC. De ondersteuning is, in mijn optiek, onzichtbaar.
- Tijd
- Ik wil weten: hoe kunnen we een fundamentele taalachterstand inlopen? En dan vooral bij autochtonen in combinatie met mbo?
- tijd
- contacten met de betreffende vooropleidingen
- iets gedetailleerdere informatie over de wijze waarop jullie taalondersteuning bieden of een loket of iets dergelijks waarnaar ik kan verwijzen
- tijd
- Meer (betaalde) uren voor het helpen van studenten
- Zelf zo nu en dan een cursus en ook oefenen met Apps als Beterspellen.nl werkt geweldig
- uniforme afspraken met alle docenten over criteria én dat iedereen zich hier aan houdt; bv. op de eerste blz. x fout: retour
- Extra (individuele) begeleiding aan studenten die dat nodig hebben. Tentamens zouden kunnen worden aangepast: gebruik woordenboek, meer tijd, vragen anders geformuleerd of zelfs opdrachten anders opzetten. Studenten van wie we vermoeden dat ze het taalniveau niet halen, direct een taalprogramma laten volgen en ze niet mee laten doen met reguliere lessen/opdrachten.
- Scholing zodat ik mijn studenten beter op taalgebied kan helpen.
- Aparte cursussen op maat voor studenten die niet ten koste gaan van ons eigen curriculum. Wij hebben al beperkt de tijd om hun de juridische kennis en skills mee te geven die zij op de arbeidsmarkt nodig hebben. Taalvaardigheid is essentieel om de juridische kennis en manier van denken te verkrijgen, maar wij hebben geen ruimte om alle studenten op maat te begeleiden. Is wel essentieel voor hun studiesucces
- Hoe kan ik als vaardigheden (geen taal) en inhoudelijk docent helpen om studenten te laten ontwikkelen in taal?
- Wij gaan hieraan meer aandacht besteden in het nieuwe curriculum dat wij willen ontwikkelen. Maar waar wij ook behoefte aan hebben is dat studenten zich via de HHS op de algemene onderdelen van taalvaardigheid kunnen scholen. Een jurist moet de taal goed beheersen en veel studenten beheersen het Nederlands onvoldoende. Het gaat met name ook om zich kunnen uitdrukken (woordenschat), het kunnen formuleren van zinnen, het leren argumenteren, onderbouwen van meningen etc. Wij gaan daarmee aan de slag in ons nieuwe curriculum, maar wij hebben een beperkte capaciteit. Daarnaast hebben wij behoefte aan het kunnen doorsturen van studenten die vastlopen op dit soort onderwerpen in de afstudeerfase.
- Component 'taal' meenemen bij de inhoudelijke feedback van opdrachten/tentamens etc.
- Een mentorstudent vroeg afgelopen blok of de opleiding kon bijdragen in de kosten van een cursus van HCTL in blok 2. De leidinggevendenden gaven aan dat ik daarvoor bij HCTL moest wezen. Na navraag bij HCTL bleek dat het bij veel opleidingen mogelijk was dat studenten de kosten konden declareren bij hun opleiding, maar dat dit niet het geval was bij onze opleiding. Dit terwijl het nu juist een heel talige opleiding is.
- Richtlijnen en onderlinge afstemming met collega's
- Richtlijnen
- Hulp bij het ondersteunen van studenten voor wie Nederlands niet de moeder- of voertaal is. Ook zou ik ondersteuning willen krijgen in hoe ik in het alledaags onderwijs meer aandacht kan geven aan taal, om zo de taalvaardigheid van studenten te verbeteren.
- Duidelijkheid in wat studenten per jaar moeten kunnen, hoe ik betere taal-feedback moet geven, hoe ik studenten die slecht Nederlands kunnen opbouwende, op ontwikkeling gerichte feedback moet geven, gericht op de beroepspraktijk.
- Een duidelijke 'leerlijn' of richtlijnen o.i.d.
- Concretiseren van feedback en tips hieraan verbinden. Voorbeeld: "zin loopt niet lekker", maar wat is er dan precies mis mee en hoe is dat te verbeteren?
- Extra Nederlandse taallessen voor buitenlandse studenten.
- tijd en afstemming binnen de opleiding om de taalontwikkeling in het onderwijs vorm te kunnen geven. Afstemming binnen de faculteit zou ook zeer welkom zijn aan gezien ik weet dat de taal(on)vaardigheid niet alleen een probleem is binnen onze opleiding
- Ik verwijs studenten naar het Schrijfcentrum, maar heb er geen zicht op of ze daadwerkelijk daarmee contact opnemen.
- Te weten hoe ik de juiste feedback kan geven om studenten te begeleiden in hun taalvaardigheidsontwikkeling.
- Leermethoden die bijdragen aan taalvaardigheidsontwikkeling
- Het zou fijn zijn als we meer tijd hadden voor individuele feedback op beroepsproducten van studenten.
- Een eLearning (of andere vorm van extracurriculair onderwijs) waarnaar ik studenten kan verwijzen. Deze kan bijv. hogeschoolbreed aangeboden worden. Taalniveau is zo verschillend bij studenten. Wellicht verschillende niveaus hierin aanbrengen?
- Concrete tips om als feedback mee te geven aan studenten
- kennis van hoe er nu in de opleiding bij de verschillende jaren wordt omgegaan met de taalvaardigheidsontwikkeling. - kennis hebben van hoe ik de taalvaardigheid kan vergroten van studenten. - kennis hebben van wat ik op het gebied van taalvaardigheid van ze kan verwachten.
- Beter zicht op de faciliteiten die beschikbaar zijn voor studenten om hun taal te ontwikkelen
- Training en ondersteuning van docenten die hier op maat gerichte training op kunnen geven zodat docenten als ikzelf op een hoger niveau kunnen inspringen en niet op het niveau van basale vaardigheden

- 1. tijd, zowel werktijd als tijd binnen het curriculum. 2. een helder en gedeeld taalbeleid 3. bereidheid van collega's om taalontwikkeling te stimuleren
- Feedback- en beoordelingsinstrumenten die makkelijk hanteerbaar zijn
- Het schrijven van een samenhangend verslag over uitgevoerde taken waarin diepgang en omvang van het verrichte werk zichtbaar worden.
- Docenten in mijn team zouden geprofessionaliseerd moeten worden in taalontwikkelen lesgeven
- Kennis en lesmateriaal over hoe je een tekst schrijft (dus niet zozeer spelling en grammatica)
- Didactische ondersteuning bij vakken waarbij de focus niet op taal ligt, maar taal wel belangrijk is (projecten, vak als marketing), afstudeeropdracht
- Meer inzicht en toepassing in methodes hoe taalvaardigheid beter te ontwikkelen bij studenten
- Voorbeelden van Formats met eisen op gebied taalvaardigheid in relatie met de studie jaren
- Heldere richtlijnen waar onze studenten aan moeten voldoen, een centraal punt waar studenten met de behoefte zich verder te ontwikkelen terecht kunnen (met persoonlijke leervragen), meer didactische vaardigheden als het gaat om ontwikkeling van taalvaardigheid van studenten
- Een plaats voor taalvaardigheid in het curriculum en tijd voor docenten.
- extra uren
- Dat er een duidelijker beleid komt voor toelatingseisen t.a.v. het taalvaardigheidsniveau
- tips, tricks, duurzame oplossingen, etc.
- meer tijd om na te kijken in modules, zodat ook op taal feedback kan worden gegeven. Praktische ondersteuning waarnaar verwezen kan worden waar studenten snel terecht kunnen.
- richtlijnen en tijd
- een expertisecentrum dat misschien nog zichtbaarder is bij de opleidingen. Een expertisecentrum dat dyslectische studenten helpt met spelling.
- niet, ik denk dat als de taalvaardigheid van de student ondermaats is zij via de HHS (taalcentrum) ondersteuning moeten krijgen. De docent zoals ik is er voor de inhoud en het ontbreekt de docent aan tijd om ook taalvaardigheid te coachen en van feedback te voorzien.
- Omgaan met taalachterstand
- uren en kennis over wat TEC te bieden heeft (bv door middel van een workshop of voorlichtingsbijeenkomst). Dit overigens niet alleen als docent maar ook als slb'er.
- beleid en tools
- Online opdrachten en oefeningen (met toelichting) waar ik studenten op kan wijzen wanneer ze op taalproblemen stuiten. Plus de mogelijkheid om een bepaald taalniveau verplicht te stellen voor het behalen van diploma's. Verplichte deficiëntietoets(en)
- minder rendementsdruk
- mogelijkheid om studenten door te verwijzen als duidelijk is dat ze dezelfde fouten blijven maken nadat hun gewezen is op de soort fout die ze maken
- Dat er binnen de HHS een plek is waar studenten stukken kunnen laten nakijken/ op taal kunnen leren verbeteren. Het schrijfcentrum lijkt niet voor iedere student voldoende.
- Sommige studenten hebben erg veel moeite met Nederlands en zouden graag intensievere begeleiding krijgen dan alleen een toets en onderwijs op afstand, ik weet niet waar ze terecht kunnen.
- Een goede tip voor goed oefenmateriaal (e-learning, cursus, boek etc)
- Tijd
- Nascholing (hoe begeleid je studenten bij taalvaardigheidsontwikkeling?)
- Tijd
- Opvang voor vluchtelingen op het gebied van taal
- Ideeën om de gewenste competentieontwikkeling CONCREET in te bedden in het curriculum. Wat zijn de beoogde competenties? Hoe kunnen we die aanleren tijdens het curriculum? Hoe toetsen we erop? Hoe gaan we om met de geheel verschillende startniveaus en handicaps? Randvoorwaarde: de opleiding is voornamelijk technisch gefocust dus tijd voor apart taalonderwijs is er nauwelijks.
- Tijd
- Tijd. Vroeger was er een keuzevak Schriftelijke taalvaardigheid. Het is een verlies dat dat niet meer gegeven wordt.
- Een duidelijke structuur. Wie doet wat, wanneer. Wat is gevraagd van de studenten en wanneer moeten ze dat kunnen. Wat als het niet voldoende is. Bij welke docent ligt de rol (of bij allemaal) en wat voor feedback dan specifiek. Hoe diep gaan op dat vlak per docent, balans met de 'eigenlijke' lesstof. Kortom: Afstemming.
- Richtlijnen kunnen wel handig zijn
- externe hulp
- Ik ben wiskundedocent en geen docent taalvaardigheid, maar dat hebben studenten van onze opleiding wel nodig. Ik kan wel aangeven dat iets niet goed geformuleerd is, maar ik kan niet aangeven hoe een student dat kan leren. Ik heb dus een collega nodig die de taalvaardigheid van de studenten op een hoger niveau kan brengen. En we hebben een bijspijkerkursus nodig voor studenten die binnenstromen met een te laag taalniveau.
- Het taalcentrum voldoet prima, indien de ondersteuning gedifferentieerd is/kan worden naar niveau.
- Behoeft aan een taalnorm waar studenten en docenten mee moeten werken.
- instructies bij taalveranderingen en mogelijkheid afleggen digitale toetsen om te kijken op welk niveau ikzelf zit
- Samenwerking met Taaldocenten, nieuwe modules mogen ontwikkelen, kunnen elimineren van recidivisten
- Concrete mogelijkheden voor interventies
- Extra tijd om de minst taalvaardige studenten te kunnen begeleiden of cursussen waar deze studenten aan mee kunnen doen.
- doorverwijsmogelijkheid naar fysieke of online leeromgeving voor studenten om te oefenen (en daar ook feedback op te ontvangen)

**“ Ik zou mijn Nederlandse taal
willen verbeteren en ik verwacht daarbij
hulp vanuit mijn opleiding. ”**

Meer informatie

dehaagsehogeschool.nl

Johanna Westerdijkplein 75
2521 EN Den Haag

De Haagse Hogeschool
Taalexpertisecentrum

let's change
YOU. US. THE WORLD.